

U ŹRÓDEŁ NATURY

**NATURA 2000
I INNE FORMY
OCHRONY
PRZYRODY
– MATERIAŁY
DLA NAUCZYCIELI**

REDAKCJA: Gosia Świderek

AUTORZY SCENARIUSZY:

To leży w mojej naturze – Ola Bogusiak

Historia ochrony przyrody – Gosia Świderek

O formach ochrony przyrody w Polsce – Gosia Świderek, współpraca Monika Szyrmer, Krzysztof Smolnicki

O ekologach, Naturze 2000 i Rospudzie – Gosia Świderek

Rybi szkielet i zagrożenia Bałtyku – Gosia Świderek

Turystyka masowa czy zrównoważona? – Gosia Świderek

Nasza mapa Natury – Monika Szyrmer, Krzysztof Smolnicki, współpraca Gosia Świderek

Wszystko, czego nie wiecie o Naturze 2000 – Monika Szyrmer, Krzysztof Smolnicki, współpraca Gosia Świderek

Drogi do porozumienia – Monika Szyrmer, Krzysztof Smolnicki, współpraca Gosia Świderek

Naturalna reklama – Monika Szyrmer, Krzysztof Smolnicki, współpraca Gosia Świderek

KONSULTACJE MERYTORYCZNE: Marta Jermaczek-Sitak

KOREKTA: Magdalena Marczyńska

WYDAWCA:

Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”

90-602 Łódź, ul. Zielona 27

tel. 042 632 03 11, fax 042 291 14 50

edukacja@zrodla.org, www.zrodla.org

ISBN: 978-83-928246-5-7

Wydanie pierwsze

Łódź 2009

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons „Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska” (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/pl/>). Treści zawarte w książce wolno kopiować i rozpowszechniać w celach niekomercyjnych pod warunkiem podania ich źródła i autorstwa.

Internetowa wersja publikacji: natura2000.zrodla.org

Wsparcie udzielone przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię poprzez dofinansowanie ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego, a także ze środków budżetu Rzeczypospolitej Polskiej w ramach Funduszu dla Organizacji Pozarządowych.

Wydrukowano na papierze z makulatury

SPIS TREŚCI

WSTĘP	1	
TO LEŻY W MOJEJ NATURZE	2	
HISTORIA OCHRONY PRZYRODY	5	
Załącznik nr 1. Kalendarium ochrony przyrody	6	
O FORMACH OCHRONY PRZYRODY W POLSCE	11	
▶ Załącznik nr 1. Karta pracy „Wpisz imię osoby, która...”		11
▶ Załącznik nr 2. Fragmenty Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2004 r., nr 92 poz. 880)		13
▶ Załącznik nr 3. Karta pracy - Różne strony ochrony		23
O EKOLOGACH, NATURZE 2000 I ROSPUDZIE	25	
RYBI SZKIELET I ZAGROŻENIA BAŁTYKU	28	
TURYSTYKA MASOWA CZY ZRÓWNOWAŻONA?	30	
NASZA MAPA NATURY	34	
WSZYSTKO, CZEGO NIE WIECIE O NATURZE 2000		36
▶ Załącznik nr 1. Fragment raportu z badań nad świadomością ekologiczną Polaków w 2008 r.		38
▶ Załącznik nr 2. Natura 2000 – Ankieta	40	
DROGI DO POROZUMIENIA	42	
▶ Załącznik nr 1. Schemat dyskusji		47
▶ Załącznik nr 2. Role dla grup	44	
▶ Załącznik nr 3. Przykładowe hipotetyczne sytuacje do dyskusji.		46
NATURALNA REKLAMA	48	

WSTĘP

Na kolejnych stronach prezentujemy zestaw scenariuszy zajęć, które powstały specjalnie na potrzeby programu „U źródeł Natury”.

Przy każdym scenariuszu wymienione zostały następujące informacje: cel ogólny zajęć, cele operacyjne, miejsce, w którym najlepiej przeprowadzić zajęcia, orientacyjny czas trwania zajęć oraz szczegółowa procedura, ewentualnie materiały dodatkowe dla nauczyciela. Staraliśmy się, aby do przeprowadzenia zajęć nie było konieczne posiadanie skomplikowanych czy drogich urządzeń lub materiałów. Do większości zajęć wystarczy posiadać papier, ołówek, kredki, do części scenariuszy

przygotowane zostały karty pracy lub instrukcje dla grup, które można znaleźć bezpośrednio pod scenariuszem. Staraliśmy się dodatkowo podać linki do stron internetowych o tematyce związanej z tematem zajęć tak, aby nauczyciel i zainteresowani uczniowie mogli pogłębić wiedzę związaną z wybranymi zagadnieniami. Scenariusze są tylko propozycją, zachęcamy do ich modyfikowania i twórczego rozwijania w zależności od wieku, umiejętności i wiedzy uczniów.

Wszystkie scenariusze wraz z załącznikami, a także materiały dodatkowe, dostępne są na stronie internetowej projektu: <http://natura2000.zrodla.org>.

TO LEŻY W MOJEJ NATURZE

CEL ZAJĘĆ: Wzbudzenie pogłębionej refleksji na temat znaczenia przyrody w życiu człowieka i osobistej odpowiedzialności za stan środowiska.

CELE OPERACYJNE:

Uczeń:

- wyraża swoje poglądy na wybrane zagadnienia,
- dzieli się z innymi swoimi odczuciami i refleksjami,
- omawia i rozumie znaczenie przyrody dla człowieka,
- wymienia wpływ swoich codziennych zachowań i wyborów na środowisko naturalne,
- posiada podstawowe informacje na temat sieci Natura 2000,
- potrafi lepiej współpracować w grupie,
- rozwija swoją kreatywność.

CZAS TRWANIA: 2 godziny lekcyjne.

MIEJSCE ZAJĘĆ: mała sala gimnastyczna lub sala lekcyjna (ławki i krzeselka zsunięte pod ścianę).

POMOCE DYDAKTYCZNE: odtwarzacz płyt CD, płyta z rytmiczną muzyką, 3 nieduże pudełka (na jednym napis: „FAKTY”, na drugim: „INNI”, na trzecim: „JA”, małe karteczki (ok. 150 sztuk, najlepiej pocięte z zapisanych jednostronnie kartek), kilka kartek A4, kolorowa bibuła, kilka gazet, 2-3 taśmy papierowe.

Wprowadzenie

Green Drama jest metodą edukacji ekologicznej, stworzoną w Finlandii i wykorzystywaną od kilkunastu lat w pracy z młodzieżą i dorosłymi. Za główny cel stawia sobie edukację ekologiczną oraz zmianę zachowań i stylu życia uczestników warsztatu na bardziej przyjazny środowisku. Kładzie nacisk nie tylko na przekazywanie wiedzy, lecz także na kształtowanie wrażliwości i pogłębianie refleksji na temat znaczenia natury w życiu człowieka. Doskonali umiejętności społeczne, kreatywność i inwencję. Bardzo ważna jest swobodna dyskusja uczestników, która umożliwia wymianę wiedzy, obalenie różnych mitów i często zrewidowanie własnych poglądów.

Przebieg zajęć:

Ćwiczenie 1. Atomy szczęścia

CZAS TRWANIA: 15 minut

Poproś uczniów o przygotowanie sali – przestrzeń powinna być na tyle duża, aby uczniowie mogli swobodnie się po niej poruszać. Przedstaw zasady pierwszego ćwiczenia: Za chwilę włączysz muzykę, wszyscy będą spacerować po sali w jej rytm. Gdy zatrzymasz płytę, staną nieruchomo. Będziesz wypowiadać cyfrę (od dwóch do pięciu) i wybraną część ciała, np.: „4 palce”. Uczniowie

muszą szybko utworzyć grupy dotykając się tyłoma częściami ciała, ile było podanych.

Grupki muszą chwilę porozmawiać na zadany przez Ciebie temat (np. Co dziś poszło nie tak? Co jest nie tak na świecie? Co dziś sprawiło Ci przyjemność? Co jest przyjemnego na świecie? Co Cię uszczęśliwia? Co jest dla Ciebie ważne?). Każda osoba w grupie musi wyrazić swoje zdanie. Następnie grupy wybierają tylko jedną opinię, którą dzielą się na forum klasy. Ostatnia faza to wybranie przez całą klasę jednej opinii, którą zapiszesz na tablicy. Kiedy opinia została zapisana na tablicy, grupy rozwiązują się i wszyscy znów chodzą po sali aż do następnego zatrzymania płyty i kolejnego zadania. Bardzo prawdopodobne jest, że niektóre odpowiedzi zapisane na tablicy, będą odnosić się do takich wartości jak rodzina, miłość i właśnie - natura.

Ćwiczenie 2. Prawda/Fałsz

CZAS TRWANIA: 15 minut

Ćwiczenie można wykonać na dwa sposoby:

Wersja pierwsza. Uczniowie stoją w kręgu. Pierwsza osoba wykonuje jakiś ruch (mogą to być proste ćwiczenia gimnastyczne – krążenie ramion, przysiady, skłony itp.), który wszyscy powtarzają. Następna osoba w kręgu prezentuje swój ruch, gdy zostanie dotknięta w ramię. Co jakiś czas (mniej więcej co trzy-cztery osoby) przerwij zabawę mówiąc: „stop” i przeczytaj jedno zdanie dotyczące ochrony przyrody i sieci Natura 2000 (przykład poniżej), na które uczestnicy muszą odpowiedzieć „tak” lub „nie”. Osoby, które uważają, że odpowiedź brzmi: „tak” muszą podnieść obydwie ręce do góry, zaś te, które uważają, że zdanie jest nieprawdziwe - muszą ukucnąć. Gdy każdy się zdecyduje, podaj właściwą odpowiedź i kontynuuj zabawę gimnastyczną.

Wersja druga. Przez środek sali poprowadź linię (nić, taśmą papierową). Na jednej połowie połóż kartę z napisem: „PRAWDA”, na drugiej kartę z napisem: „FAŁSZ”. Stań na końcu linii i po kolei czytaj zdania (przykład poniżej) dając uczniom chwilę do namysłu i ustawienia się na wybranej połowie sali.

PRZYKŁADOWE ZDANIA:

1. W Polsce mamy 18 parków narodowych (fałsz – 23)
2. Aby wyprodukować 1 tonę papieru trzeba ściąć od 3 do 5 drzew (fałsz – kilkanaście)
3. 4/5 naturalnych zasobów na świecie (pożywienie, woda, drewno, energia itp.) jest zużywana przez 1/5 populacji świata (prawda, chociaż ta dysproporcja ciągle się pogłębia)
4. Stanowiska dokumentacyjne i użytki ekologiczne należą do form ochrony przyrody (prawda)

5. Natura 2000 jest ogólnoeuropejską siecią ochrony przyrody (fałsz – jest siecią europejską)
6. 30% spośród wszystkich gatunków ptaków występujących w Europie jest narażona na wyginięcie na naszym kontynencie (fałsz – więcej, bo aż 43%)
7. Łączna powierzchnia obszarów Natury 2000 w Polsce wynosi ok. 21% powierzchni kraju (prawda)

Ćwiczenie 3. Fakty, inni, ja

CZAS TRWANIA: 20-30 minut

Poproś uczniów, aby ustawili krzesła w kręgu i usiedli na nich. Ćwiczenie to należy zacząć od krótkiej rozmowy na temat wpływu człowieka na środowisko. Należy ukierunkować dyskusję następującymi pytaniami: Czy jest możliwe, aby człowiek uniezależnił się od natury? W jaki sposób nasze codzienne życie wpływa na środowisko w Polsce i na świecie? Czy nasze indywidualne wybory mają wpływ na jakość życia zwierząt i stan środowiska naturalnego?

W odpowiednim momencie przerwij rozmowę i połóż na środku sali 3 nieduże pudełka z napisami: „FAKTY”, „INNI”, „JA”. Poproś o naszykowanie długopisów. Rozdaj wszystkim uczniom po 5 małych karteczek. Zadaniem każdego ucznia jest zapisanie na kartkach (na każdej po jednym) haseł odnoszących się do wpływu ludzi na środowisko naturalne w Polsce. Uczniowie mogą odnieść się do wniosków z wcześniejszej rozmowy. Jeśli pojawią się trudności, naprowadź uczniów: chodzi o znalezienie związków pomiędzy czynnościami, które wykonujemy sami bądź wykonują je inni ludzie, a które mają wpływ na środowisko. Przykładowo na kartkach mogą pojawić się hasła: „jem mięso”, „oświetlenie – elektrownie” „samochody”, „zwierzęta w cyrku”, „rolnictwo przemysłowe”, „noszenie futer” itp.

Następnie każdy musi rozdzielić swoje karteczki do odpowiednich jego zdaniem pudełek.

- Do pudełka: „FAKTY” należy wrzucić te hasła, co do których ich autor uważa, że nie można tego faktu zmienić, tak po prostu musi być;
- Do pudełka: „INNI” należy wrzucić te hasła, co do których autor uważa, że to inne osoby decydują o ich istnieniu, są za nie odpowiedzialne.
- Do pudełka: „JA” wrzucamy te hasła, które uważamy, że sami mamy na nie wpływ, przykładamy do nich rękę, wyzwalamy je ale także mamy możliwość ich zmiany.

Wybór jest indywidualny!

Gdy wszystkie karteczki trafią do pudełek, usiądź przy nich. Podnieś pudełko z napisem: „FAKTY”

i powiedz: „To są rzeczy, które uznaliście za fakty – nie można ich zmienić, nie mamy na nie wpływu. Tak najwyraźniej musi być. Skoro nie można ich zmienić, nie będziemy się nimi zajmować” i odrzuć energicznie pudełko za siebie. Zdecydowany ruch i rozsypanie karteczek zaintryguje uczniów. Następnie podnieś drugie pudełko (z napisem „INNI”) i powiedz: „Uważacie, że te rzeczy są zależne od innych ludzi. Nie macie na nie zbyt dużego wpływu – możemy próbować wpływać na zachowania innych ludzi, ale jest to zazwyczaj czasochłonne i nie zawsze odnosi oczekiwany skutek. Tym także nie będziemy się zajmować.” – i odrzuć to pudełko. Teraz podnieś pudełko z napisem: „JA” i powiedz, że to są rzeczy, które są zależne od nas samych. Różne są powody naszego postępowania, ale zawsze można coś zmienić. I od tego należy zacząć.

Ćwiczenie 4. Eko-song

CZAS TRWANIA: 30 minut

Podziel uczniów na 4-5 osobowe grupy i rozdaj im kartkę papieru do notatek. Każdej grupie przydziel z pudełka, które zostało (z napisem „JA”), cztery karteczki z hasłami.

Grupy muszą zapoznać się z hasłami i zaproponować rozwiązanie podanych tam problemów, ale w formie artystycznej - piosenki, poematu, krótkiej scenki teatralnej itp.

Należy umieścić w utworze wszystkie otrzymane i przerobione na pozytywne zachowania – hasła (przykładowo – jeśli uczniowie otrzymali karteczkę z napisem: UŻYWAM PRĄDU, powinni zaproponować zachowanie, które pozwoli ograniczyć używanie prądu, np.: gotowanie pod przykrywką czy wyłączanie stand-by i taką radę umieścić w piosence czy wierszu).

Istnieje dowolność formy, w jakiej ma być przedstawiony efekt pracy uczniów (mogą to być piosenki w konwencjach różnych gatunków – popu, rapu, poezji śpiewanej, punka, itp. z dowolną aranżacją czy układem choreograficznym). Na tym etapie pracy należy pozwolić uczniom wykorzystać w pełni potencjał kreatywności i nie sugerować gotowych rozwiązań.

W międzyczasie na środku sali połóż kilka gazet, kilka markerów i kolorowych bibułek oraz 2-3 taśmy papierowe. Zachęć grupy, aby z tych materiałów przygotowały sobie atrybuty do występu – elementy kostiumu, dekoracji, itp.

Na przygotowanie występu grupy mają 20 minut – po tym czasie następuje prezentacja na forum klasy.

HISTORIA OCHRONY PRZYRODY

CEL ZAJĘĆ: zapoznanie z historią, motywami i celami ochrony przyrody na przestrzeni wieków.

CELE OPERACYJNE:

Uczeń:

- omawia znaczenie przyrody dla człowieka,
- wymienia motywy ochrony przyrody,
- wyjaśnia różnice pomiędzy ochroną przyrody a ochroną środowiska,
- zna podstawowe formy ochrony przyrody,
- zna wybrane fakty z historii ochrony przyrody i potrafi umiejscowić je w czasie,
- wymienia co najmniej sześć form ochrony przyrody występujących w Polsce, potrafi podać ich przykłady,
- korzysta z różnych źródeł w celu znalezienia informacji o ochronie przyrody,
- wyszukuje informacje z czytanego tekstu o dziejach ochrony przyrody,
- zaznacza wydarzenia z zakresu ochrony przyrody na osi czasu.

PRZEDMIOT: biologia, geografia, historia, wos.

CZAS TRWANIA: w zależności od możliwości czasowych i precyzji wykonania zadania głównego 1 lub 2 godziny lekcyjne.

MIEJSCE ZAJĘĆ: sala lekcyjna, optymalnie z dostępem do Internetu.

POMOCE DYDAKTYCZNE: powielony w kilku egzemplarzach załącznik nr 1, załącznik nr 2 – karta ze znakami graficznymi (do pobrania ze strony natura2000.zrodla.org), wycięte z czasopism ilustracje roślin i zwierząt chronionych, kolorowe karteczki, papier w rolce lub sklejony z arkuszy (szerokość co najmniej 20 cm, długość min. 5 m), miarka, mazaki, klej, nożyczki a także przewodniki turystyczne i do rozpoznawania gatunków.

Przebieg zajęć:

Zajęcia rozpocznij od pytania pobudzającego kreatywność i ciekawość – od kiedy ludzie chronią przyrodę, jakie były pierwsze przejawy ochrony przyrody, jakie były dawne motywy ochrony przyrody. W razie potrzeby uzupełnij wypowiedzi uczniów. Porozmawiajcie o świętych gajach, świętych drzewach, uroczyskach i innych miejscach czczonych i świętych, a dzięki temu chronionych, miejsca takie spotykane są w kulturach wszystkich kontynentów i w wielu regionach także dzisiaj. Zapiszcie na tablicy przyczyny (motywy) tej pierwszej formy ochrony przyrody, tj. strach przed siłami natury oraz wierzenia. Poproś uczniów, by wymienili inne motywy ochrony przyrody wraz z przykładami konkretnych działań, za-

piszcie je na tablicy (np. względy gospodarcze, naukowe, estetyczne, etyczne, patriotyczne, społeczne).

Poproś uczniów, aby zapoznali się z tekstem z załącznika nr 1, a następnie, by wykorzystując informacje w nim zawarte oraz ilustracje z załącznika nr 2, ilustracje z czasopism, własne rysunki, wiedzę z przewodników oraz innych źródeł w Internecie, stworzyli na długim pasie papieru kalendarium ochrony przyrody. Poproś uczniów, aby wyszukali informacji nt. ochrony przyrody w najbliższej okolicy (kiedy powstały parki narodowe, krajobrazowe, rezerwy w waszej okolicy, kiedy powstała lokalna organizacja ekologiczna itp.).

Aby praca przebiegała sprawnie można podzielić uczniów zadaniowo (np. grupa, która nanosi wydarzenia na oś czasu, grupa ilustratorów, grupa uczniów wyszukujących dodatkowe informacje) lub pod względem okresu, którym się zajmują (należy wówczas załącznik nr 1 rozciąć na odpowiednią ilość części lub na jego kopiach zaznaczyć okres, którym dana grupa ma się zająć). Zwróć uwagę uczniów, by najpierw przygotowali oś czasu z podziałem na wieki czy dziesięciolecia, a dopiero później zaczęli nanosić konkretne wydarzenia. Możesz zasugerować uczniom, by, obok wydarzeń związanych bezpośrednio z ochroną środowiska (zarówno pozytywnych, jak i negatywnych), nanieśli także znane wydarzenia historyczne (najlepiej w formie graficznej) tak, aby już na pierwszy rzut oka można było zorientować się, w jaki sposób rozwijała się idea ochrony przyrody i kiedy miały miejsce najważniejsze wydarzenia.

Po zakończeniu pracy i omówieniu można ją wyeksponować w sali lekcyjnej lub na korytarzu, tak, by wiadomości tam zapisane się utrwały oraz by inni uczniowie mogli się z nimi zapoznać. Zwróć uwagę na różnorodność działań i inicjatyw na rzecz środowiska w ostatnim stuleciu. Poproś, aby uczniowie przedyskutowali, czy wynika to z coraz większej degradacji środowiska, czy też z coraz większej wiedzy i dostrzegania walorów przyrody wśród ludzi.

Na podsumowanie zajęć uzupełnijcie wspólnie listę motywów ochrony przyrody. Porozmawiaj z młodzieżą, czym różni się ochrona przyrody od ochrony środowiska.

Literatura dodatkowa:

- Romuald Olaczek, *Przyroda Polski pod ochroną*, Warszawa 1998.

KALENDARIUM OCHRONY PRZYRODY

- ok. 1020 Bolesław Chrobry nakazał chronić bobry na terenie swojego państwa
- XII wiek Bolesław Kędzierzawy (Mazowiecki) ograniczył polowania na tury
- 1328 r. istniały zakazy używania włoków na Zalewie Wiślanym, wydane przez władze miejscowe
- 1347 Statuty Kazimierza Wielkiego określały kary za wyrąb dębów i innych drzew w cudzych lasach
- XIV w. w Szwajcarii prawo chroniące śpiewające ptactwo
- 1423 Statut Warecki Władysława Jagiełły zakazywał wycinania cisów i innych cennych drzew oraz wywożenia ich z Polski
- 1443 Władysław Jagiełło nakazywał ograniczenie polowań na niektóre zwierzęta m.in. na dzikie konie, tury, żubry, losie, bobry
- XV w. zakaz zabijania skowronków w Norymberdze
- 1529 w I Statucie Litewskim Zygmunt I Stary potwierdził i rozszerzył ochronę bobrów, żubrów, turów, wziął pod ochronę sokoły i łabędzie
- 1538 Zygmunt I Stary wydał prawo dotyczące organizacji polowań królewskich i zabraniające wszelkich innych łowów w Puszczy Białowieskiej. Wchodząc do puszczy nie wolno było mieć ze sobą psa ani broni. Za zabicie grubej zwierzyny groziła kara śmierci
- 1578 Stefan Batory ogłosił dekret zabraniający używania do łowienia ryb nie tylko włoków, lecz także bosaków i sieci o bardzo małych oczkach, wprowadzono okresy ochronne dla ryb odbywających tarło
- 1617 wydano dokument zezwalający poddanym polować na tatrzańskie kozice jedynie w celu złożenia daniny należnej władcy
- 1627 w Puszczy Jaktorowskiej na Mazowszu padł ostatni na świecie tur
- 1671 w Danii Chrystian V wydał zakaz wycinania lasów w południowej części kraju
- XVII w. zakaz masowego niszczenia kwiatów wiosennych w okresie Świąt Wielkanocnych wydany w Munster
- 1765 objęcie ochroną uroczyska leśnego na Wyspie Monasterskiej na Dnieprze ze względu na walory estetyczne
- 1765 Polska Komisja Królewska ostrzega urzędowo przed szkodliwością wypasu owiec w lasach tatrzańskich i przed marnotrawstwem drzewa
- 1805 w Danii „powołano do życia” pierwszy rezerwat przyrody
- 1819 Aleksander Humboldt wprowadził pojęcie pomnik albo zabytek przyrody (Naturdenkmal, Monument de la Nature) w odniesieniu do starych i potężnych drzew

- 1820 wydano carski zakaz polowań na żubry i wstrzymano wyręby w Puszczy Białowieskiej
- 1852 ustanowiono rezerwat przyrody w Fontainebleau pod Paryżem
- 1864 objęto ochroną lasy sekwojowe w Yosemite w Kalifornii
- w połowie XIX wieku objęto ochroną lasy w Yellowstone, gdzie w 1872 roku powstał pierwszy na świecie park narodowy
- 1868 uchwalenie przez Sejm Galicyjski we Lwowie aktu dwóch ustaw: o ochronie rzadkich zwierząt tatrzańskich: świstaka i kozicy („Ustawa względem zakazu łapania, wytępienia i sprzedawania zwierząt alpejskich, właściwych Tatrom, świstaka i dzikich kóz”), wprowadzono też ochronę limby i przygotowano ustawę o ochronie ptaków śpiewających i owadożernych
- 1872 powstał pierwszy w świecie park narodowy w Yellowstone w USA
- 1873 powstało Towarzystwo Tatrzańskie (później Polskie Towarzystwo Tatrzańskie - PTT)
- 1878 zginął ostatni niedźwiedź w Puszczy Białowieskiej
- 1880 Towarzystwo Tatrzańskie zapisało do swego statutu potrzebę ochrony roślin halskich (alpejskich): zagrożonych limb, rzadko spotykanego cisa, szarotek i, obcych Tatrom, różaneczników
- 1884 Gustaw Lettner na zgromadzeniu leśników w Przemysłu przedstawił „Projekt uratowania lasów tatrzańskich, a szczególnie Zakopiańskich, od grożącego im zniszczenia”
- 1886 powstał pierwszy rezerwat przyrody „Pamiętka Pieniacka” - był to starodrzew bukowy koło Złoczowa
- 1888 Pierwszy apel o utworzenie Tatrzańskiego PN autorstwa ks. Bogusława Królikowskiego pt. „Tatry Polskie pomnikiem dla Mickiewicza”
- 1889 Władysław Zamojski własnym nakładem sił i kosztów kupuje zdegradowane tzw. dobra tatrzańskie i prowadzi zalesianie
- 1890 hr. Włodzimierz Dzieduszycki ustanowił na terenach swoich dóbr rezerwat leśny Pamiętka Pieniacka (50 ha) - pierwszy rezerwat przyrody w Polsce
- 1890 rozpoczęto akcję wysiewania limby w Tatrach (przy udziale turystów)
- 1895 liczebność kozic w całych Tatrach wzrosła do ok. 1000 szt.
- 1902 kilka państw europejskich podpisało Konwencję o ochronie ptaków pożytecznych dla rolnictwa.
- 1902 powołanie Międzynarodowej Rady Badania Morza
- 1909 utworzenie pierwszych w Europie parków narodowych; było to dziewięć parków w Szwecji, m.in. Abisko i Sarek
- 1913 J. G. Pawlikowski w rozprawie pod tytułem „Kultura a natura” sformułował naukowe podstawy ochrony przyrody
- 1913 zorganizowano Międzynarodowy Komitet Doradczy do Spraw Ochrony Przyrody

- 1914-1918 - I wojna światowa przyniosła ogromne straty dla puszczy Białowieskiej. W czasie trzyipółletniej okupacji niemieckiej przeszła okres rabunkowej gospodarki na wielką skalę (z szacowanej zasobności Puszczy - 32 mln m³ drewna wycięto 5 mln m³), w okresie wojny i tuż po niej wytrzebiono wszystkie żubry i łosie, przeżyły nieliczne jelenie
- 1919 powołano rezerwat, który w 1925 r. został przekształcony w Park Narodowy w Białowieży
- 1919 powstała Tymczasowa Rada Ochrony Przyrody (w 1921 została przemianowana na Państwową Radę Ochrony Przyrody)
- 1919 zabito ostatniego żubra w Puszczy Białowieskiej
- 1921 utworzono leśnictwo „Rezerwat” w Puszczy Białowieskiej, które 1 stycznia 1929 roku zostało objęte ochroną ścisłą
- 1921 z inicjatywy prof. Władysława Szafera na terenie będącym własnością Stanisława K. Drohojewskiego powstaje rezerwat dla ochrony łąk wokół ruin Zamku w Czorsztynie
- 1922 powstał Międzynarodowy Komitet Ochrony Ptaków, który funkcjonuje do dzisiaj pod nazwą Międzynarodowa Rada Ochrony Ptaków
- 1925 powołanie Międzynarodowego Towarzystwa Ochrony Żubra
- 1925 powołanie Państwowej Rady Ochrony Przyrody
- 1928 powstaje Liga Ochrony Przyrody
- 1928 powstało w Brukseli Międzynarodowe Biuro Ochrony Przyrody, którego działalność przejęła w 1946 r. Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody i Jej Zasobów, działająca do dziś
- 1931 podpisanie międzynarodowej konwencji o ochronie wielorybów
- 1932 powołanie pierwszego parku narodowego na terenie Polski - Białowieskiego Parku Narodowego (rezerwat został przemianowany na Park Narodowy w Białowieży)
- 1932 Skarb Państwa wykupuje pierwsze ziemie pod utworzenie Tatrzańskiego Parku Narodowego.
- 1932 utworzenie dwóch rezerwatów przyrody: w Puszczykowie i w okolicy jeziora Kociołek, symboliczne otwarcie Wielkopolskiego Parku Narodowego
- 1932 utworzenie rezerwatu w Pieninach pod nazwą „Park Narodowy w Pieninach”
- 1933 utworzenie rezerwatu na Babiej Górze, który stał się zapoczątkowaniem Babiogórskiego Parku Narodowego
- 1934 (10 marca) pierwsza ustawa o ochronie przyrody z 10 marca 1934, dała m. in. podstawy prawne do tworzenia parków narodowych
- 1935 rusza budowa kolejki na Kasprowy Wierch
- 1936 bez zgody Państwowej rady Ochrony Przyrody i Komisji Organizacji Parku Narodowego rozpoczęto na szczycie Kasprowego Wierchu budowę obserwatorium meteorologicznego
- 1936 w związku z podjęciem decyzji o budowie kolejki linowej na Kasprowy Wierch do dymisji podaje się cała ówczesna Państwowa Rada Ochrony Przyrody
- 1939 zarządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych „O uznaniu Nadleśnictwa Jaworzyna i Zakopanego(?) w krakowsko-śląskim okręgu Lasów Państwowych za lasy ochronne i o utworzeniu jednostki organizacyjnej szczególnej pod nazwą Park Przyrody w Tatrach”
- 1946 pierwsze rozporządzenie o ochronie gatunkowej roślin w Polsce
- 1947 ustawa o ochronie ryb i raków
- 1948 powstanie Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (*International Union for Conservation of Nature* – IUCN)
- 1949 nowa ustawa o ochronie przyrody, która z kolei ustąpiła miejsca ustawie z 1991 r
- 1950 pada ostatni niedźwiedź w Puszczy Białowieskiej, po wcześniejszej nieudanej reintrodukcji
- 1950 powołanie Świętokrzyskiego Parku Narodowego
- 1952 dwa pierwsze reintrodukowane żubry wypuszczone z Białowieży na wolność
- 1954 powołanie Tatrzańskiego Parku Narodowego
- 1956 pierwsze zarządzenie o ochronie gatunkowej zwierząt
- 1956 powołanie Ojcowskiego Parku Narodowego
- 1959 powołanie Karkonoskiego Parku Narodowego
- 1960 powołanie Wolińskiego Parku Narodowego
- 1961 utworzenie Światowego Funduszu na rzecz Dzikich Zwierząt
- 1967 powołanie Słowińskiego Parku Narodowego
- 1970 powołano Polski Komitet Ochrony Środowiska Człowieka przy wicepremierze, przekształcony później w Komisję Ochrony Środowiska Rady Państwa, a następnie w Państwową Radę Ochrony Środowiska.
- 1970 powstanie polskiego komitetu „Człowiek i Biosfera”
- 1971 konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego - Konwencja Ramsarska
- 1972 konwencja o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, tzw. Konwencja Paryska,
- 1972 powołano Ministerstwo Administracji, Gospodarki Terenami i Ochrony Środowiska
- 1973 konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem, tzw. CITES lub Konwencja Waszyngtońska
- 1973 powołanie Bieszczadzkiego Parku Narodowego
- 1974 - powołanie Roztoczańskiego Parku Narodowego
- 1974 konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru morza Bałtyckiego, tzw. Konwencja Helsińska
- 1974 wypuszczenie na wolność pierwszych bobrów
- 1975 - wilk zostaje wpisany na listę zwierząt łownych, z wyznaczonym okresem ochronnym (pierwsza prawna ochrona wilka)
- 1976 utworzono pierwszy park krajobrazowy w Polsce tj. Suwalski Park Krajobrazowy
- 1977 na obszarze Babiogórskiego Parku Narodowego powstał Rezerwat Biosfery „Babia Góra”
- 1977 na obszarze Białowieskiego Parku Narodowego powstał Białowieski Rezerwat Biosfery (1977)

- 1977 na obszarze Słowińskiego Parku Narodowego powstał Słowiński Rezerwat Biosfery (1977)
- 1977 powstał Rezerwat Biosfery „Jezioro Łuknajno” (1977)
- 1979 konwencja o ochronie gatunków dzikiej fauny i flory europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych, tzw. Konwencja Berneńska,
- 1979 konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, tzw. Konwencja Bońska
- 1979 Obszar Ochrony Ścisłej Białowieskiego Parku Narodowego w 1979, z racji dużego znaczenia dla kultury i dziedzictwa ludzkości, wpisano na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO
- 1979 przyjęcie tzw. Dyrektywy Ptasiej czyli Dyrektywy EWG 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków
- 1980 Ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska z dnia 31 stycznia 1980r., w oparciu o którą powołano Państwową Inspekcję Ochrony Środowiska. Obie ustawy pozwoliły na znaczne poszerzenie zakresu ochrony przyrody. Mogą być powoływane parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, pomniki przyrody.
- 1981 - Powołanie Gorczańskiego Parku Narodowego
- 1981 - Zarejestrowano Polski Klub Ekologiczny (działający od 1980r.)
- 1982 uchwalenie przez ONZ Światowej Karty Przyrody (World Charter for Nature), z inicjatywy Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych (IUCN) oraz Światowego Programu Ochrony Środowiska (UNEP). Karta uznaje potrzebę ochrony przyrody za warunek ciągłości cywilizacji i przetrwania człowieka, formułuje ogólne założenia w tym zakresie
- 1984 na listę konwencji ramsarskiej wpisano Park Narodowy Ujście Warty, rezerwat przyrody Jezioro Karaś, rezerwat przyrody Jezioro Siedmiu Wysp, rezerwat przyrody Świdwie
- 1985 powołano Ministerstwo Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych
- 1986 katastrofa w Czarnobylu
- 1989 pierwsze posiedzenie Komisji Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie
- 1989 powołanie Wigierskiego Parku Narodowego
- 1990 powołanie Drawieńskiego Parku Narodowego
- 1990 powołanie Poleskiego Parku Narodowego
- 1991 Deklaracja z Caracas - określa strategię działań na obszarach chronionych
- 1991 Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991 r.
- 1991 założenie Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków.
- 1992 konwencja o różnorodności biologicznej, będąca wynikiem konferencji ONZ odbytej w 1992 r. w Rio de Janeiro
- 1992 Paneuropejska Strategia Ochrony Różnorodności Biologicznej i Krajobrazowej w Deklaracji z Maastricht „Ochrona Dziedzictwa Przyrodniczego Europy”
- 1992 powstał Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie” obejmujący obszar Bieszczadzkiego Parku Narodowego, Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego, Parku Krajobrazowego Doliny Sanu (Polska), Parku Narodowego „Połoniny”, wraz z otuliną (Słowacja) oraz Nadszańskie Regionalnego Parku Krajobrazowego i Użańskiego Parku Narodowego (Ukraina)
- 1992 powstał polsko-czeski Karkonoski Rezerwat Biosfery na obszarze Karkonoskiego Parku Narodowego (Polska) i Krkonošský národní park (Czechy)
- 1992 powstał polsko-słowacki Tatrzański Rezerwat Biosfery obejmujący obszar Tatrzańskiego Parku Narodowego oraz Tatrzański narodny park (Słowacja)
- 1992 przyjęcie tzw. Dyrektywy Siedliskowej, czyli Dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, będącej początkiem Europejskiej Sieci Natura 2000
- 1993 decyzją Światowego Komitetu Koordynacyjnego UNESCO utworzono Międzynarodowy Rezerwat Biosfery Tatr
- 1993 powołanie Biebrzańskiego Parku Narodowego
- 1993 powołanie Parku Narodowego Gór Stołowych
- 1995 na listę konwencji ramsarskiej wpisano Biebrzański Park Narodowy, Słowiński Park Narodowy, Stawy Milickie w Parku Krajobrazowym Dolina Baryczy
- 1995 wilk został objęty ochroną gatunkową w 46 województwach
- 1996 powołanie Narwiańskiego Parku Narodowego
- 1997 Rezerwat przyrody Jezioro Łuknajno wpisano na listę konwencji ramsarskiej
- 1997 Ustawa o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 r.
- 1999 Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa zmienia nazwę na Ministerstwo Środowiska
- 2000 powstał Rezerwat Biosfery „Puszcza Kampinoska” (obejmuje Kampinoski Park Narodowy z otuliną)
- 2002 - (4 lipca) blokada kolejki linowej na Kasprowy Wierch. Akcja „Tatry nie obronią się same”
- 2002 na listę konwencji ramsarskiej wpisano Narwiański Park Narodowy, Poleski Park Narodowy, Wigierski Park Narodowy, rezerwat przyrody Jezioro Drużno, subalpejskie torfowiska w Karkonoskim Parku Narodowym
- 2002 powstał Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” (obejmuje Poleski Park Narodowy z otuliną)
- 2002 ustawa o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 9 listopada 2000 r.
- 2004 uchwalenie obecnie obowiązującej Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r.
- 2004 wraz z wejściem do Unii Europejskiej w Polsce pojawia się Natura 2000

O FORMACH OCHRONY PRZYRODY W POLSCE

CEL ZAJĘĆ: zapoznanie uczniów z systemem ochrony przyrody w Polsce.

CELE OPERACYJNE:

Uczeń:

- wymienia co najmniej sześć form ochrony przyrody występujących w Polsce, potrafi podać ich przykłady,
- rozróżnia obowiązujące w Polsce formy ochrony, wymienia różnice i podobieństwa pomiędzy nimi,
- omawia walory przyrodnicze wybranych terenów chronionych w najbliższej okolicy,
- podaje definicję „europejskiej sieci Natura 2000”,
- analizuje zależności pomiędzy lokalizacją obszarów Natura 2000 i innych obszarów chronionych,
- korzysta z różnych źródeł w celu znalezienia informacji o ochronie przyrody,
- rozumie potrzebę tworzenia różnych form ochrony przyrody,
- rozwija więź emocjonalną ze środowiskiem przyrodniczym najbliższej okolicy,
- rozwija zainteresowania przyrodnicze.

CZAS TRWANIA: w zależności od sposobu przeprowadzenia zajęć 2 godziny lekcyjne lub 1 godzina + praca w domu i prezentacja na kolejnej lekcji.

PRZEDMIOT: geografia, biologia, vos.

MIJESCE ZAJĘĆ: sala lekcyjna ze stanowiskami komputerowymi z dostępem do internetu.

POMOCE DYDAKTYCZNE: mapa form ochrony przyrody, karta pracy (załącznik nr 1) powielona w ilości odpowiadającej ilości uczniów, fragmenty ustawy o ochronie przyrody (załącznik nr 2), mapa województwa i magnesy (lub tzw. żółte karteczki do zaznaczania na mapie obszarów chronionych).

Przebieg zajęć:

Poproś uczniów, aby przypomnieli, jakie są cele ochrony przyrody. W razie potrzeby wypiszcie je na tablicy. Rozdaj uczniom karty pracy (załącznik nr 1) i poproś o wypełnienie jej w taki sposób, by w każdym okienku znalazło się imię osoby, która była, widziała, wie... – zgodnie z opisem. W tym celu uczniowie muszą wstać z miejsc i porozmawiać każdy z każdym tak, aby znaleźć odpowiednie osoby do uzupełnienia swojej karty pracy. Dana osoba może być wpisana tylko w jedno pole, tzn. osoby nie mogą się powtarzać na danej karcie pracy. Przy zadaniu przydać się może mapa form ochrony przyrody.

Celem tego dosyć trudnego ćwiczenia jest nawiązanie do osobistych doświadczeń uczniów, a przez to zaciekawienie ich. Jednocześnie w karcie pracy pojawiają się nazwy różnych ustawowych form ochrony przyrody

a także nazwy innych obszarów - chronionych konwencjami międzynarodowymi, dzięki czemu uczniowie na przykładach poznają je, dowiadują się, że obszary chronione, dzięki swej unikatowości i walorom przyrodniczym, są częstym celem turystów oraz że różne formy ochrony pokrywają się.

Po zakończeniu ćwiczenia poproś, by uczniowie opowiedzieli, z którymi pytaniami mieli największy problem, czy coś ich zaciekało, czego nowego się dowiedzieli. Być może część pytań była zbyt trudna, wówczas możesz samodzielnie wyjaśnić wątpliwości lub poprosić uczniów, by skorzystali z Internetu w poszukiwaniu odpowiedzi.

Poproś wybranego ucznia, aby odczytał głośno art. 1, 2 i 3 ustawy o ochronie przyrody z dn. 16 kwietnia 2004 (załącznik nr 2). Porozmawiaj z młodzieżą na temat celów ochrony przyrody ustalonych przez ustawodawcę oraz elementów przyrody, które podlegają ochronie oraz sposobów, w jaki ochrona ma się odbywać.

Następnie poproś, aby uczniowie wymienili wszystkie znane im formy ochrony przyrody, zapiszcie je na tablicy. Ponownie zajrzyjcie do fragmentu ustawy, w art. 6 pkt.1 ustawodawca wymienia formy ochrony przyrody.

W razie potrzeby uzupełnijcie listę na tablicy, podkreślcie formy wynikające z ustawy.

Art. 6. 1. Formami ochrony przyrody są:

1. parki narodowe;
2. rezerваты przyrody;
3. parki krajobrazowe;
4. obszary chronionego krajobrazu;
5. obszary Natura 2000;
6. pomniki przyrody;
7. stanowiska dokumentacyjne;
8. użytki ekologiczne;
9. zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
10. ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Podziel uczniów na grupy, rozdaj im fragmenty ustawy o ochronie przyrody poświęcone różnym formom ochrony przyrody (załącznik nr 2) i poproś, aby zapoznali się z tekstem i sporządzili krótkie notatki nt. wylosowanej formy oraz znaleźli w Internecie informacje nt. obszarów objętych ochroną daną formą w ich najbliższej okolicy (powiecie, województwie). Poinstruuuj, by dowiedzieli się nie tylko, jakie obszary są chronione, ale także od kiedy, w jakim celu powstały (co chronią) i gdzie się znajdują. Uwaga, jeśli w okolicy nie występuje jakaś forma ochrony, to uczniowie mogą zaprezentować daną formę

na przykładzie wybranym z dowolnego regionu Polski. Poinformuj, że wszystkie zidentyfikowane obszary będzie trzeba zaznaczyć na mapie, poproś, aby grupy w tym celu na małych karteczkach typu post-it napisali nazwy obszarów, które następnie przykleją na mapie (nanoszenie na mapę może odbywać się w trakcie przygotowywania prezentacji tak, aby później nie robić zamieszania). Wyznacz czas na przygotowanie prezentacji.

Po zakończeniu prac poproś, aby uczniowie opowiedzieli w kilku słowach o wybranej formie ochrony, wskazali na mapie obszary chronione daną formą w okolicy i przedstawili informacje, które udało im się o nich zdobyć.

Przeanalizujcie zależności pomiędzy rozmieszczeniem różnych obszarów chronionych. Następnie powróćcie do spisu na tablicy, gdzie pojawiły się oprócz form wynikających z ustawy także inne np. obszary chronione na mocy Konwencji Ramiarskiej, Rezerwy Biosfery, obszary wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Uwaga: jeśli na zajęcia możesz poświęcić tylko jedną godzinę lekcyjną, ogranicz zadanie do omówienia wylosowanej formy ochrony przyrody na podstawie fragmentu ustawy, a część związaną z identyfikacją i opisywaniem konkretnych obszarów chronionych w najbliższej okolicy zleć do wykonania jako zadanie domowe.

Przedstaw pokrótce informacje o tych obszarach na podstawie informacji zawartych w książce (rozdz.) lub poproś chętnych uczniów o przygotowanie referatu/posteru/prezentacji na ten temat.

W trakcie zajęć albo jako zadanie domowe możesz wykorzystać także kartę pracy pt. „Różne strony ochrony” (załącznik nr 3).

ZAŁĄCZNIK NR 1

WPISZ IMIĘ OSOBY, KTÓRA ...

była na wydmach Słowińskiego Rezerwatu Biosfery	była w najmniejszym parku narodowym w Polsce	była na terenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Helski Cypel”	była w Nadmorskim Parku Krajobrazowym
była na obszarze Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk - Tatry	widziała głaz będący pomnikiem przyrody	była w Parku Krajobrazowym Orlich Gniazd	była w rezerwacie florystycznym
widziała w naturze objętego ochroną gatunkową zaskrońca	widziała chronione w ramach sieci Natura 2000 kozicę lub żubra	wie, czy na terenie waszego powiatu znajduje się jakiś użytek ekologiczny	wie, co znajduje się w logo Kampinoskiego Parku Narodowego
była w najstarszym parku narodowym w Polsce	była w Biebrzańskim lub Wigierskim Parku Narodowym wpisanym na listę obszarów Ramsar	była w Karkonoskim Rezerwacie Biosfery	była w największym parku narodowym w Polsce chronionym jednocześnie w ramach sieci Natura 2000
wie, który park narodowy jest wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO	widziała park będący pomnikiem przyrody	wie, czy na terenie waszego powiatu znajduje się jakiś zespół przyrodniczo-krajobrazowy	wie, jakiego koloru owoce ma objęty ochroną gatunkową rokitnik zwyczajny

Uwaga! Daną osobę możesz wpisać tylko raz.

FRAGMENTY USTAWY

Z DNIA 16 KWIETNIA 2004 R. O OCHRONIE
PRZYRODY (DZ.U. Z 2004 R., NR 92 POZ. 880)

Art. 1. Ustawa określa cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu.

Art. 2. 1. Ochrona przyrody, w rozumieniu ustawy, polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

1. dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów;
2. roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową;
3. zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia;
4. siedlisk przyrodniczych;
5. siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
6. tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt;
7. krajobrazu;
8. zieleni w miastach i wsiach;
9. zadrzewień.

2. Celem ochrony przyrody jest:

1. utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów;
2. zachowanie różnorodności biologicznej;
3. zachowanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego;
4. zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony;
5. ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień;

6. utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody;
7. kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

Art. 3. Cele ochrony przyrody są realizowane przez:

1. uwzględnianie wymagań ochrony przyrody w polityce ekologicznej państwa, programach ochrony środowiska przyjmowanych przez organy jednostek samorządu terytorialnego, koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategiach rozwoju województw, planach zagospodarowania przestrzennego województw, strategiach rozwoju gmin, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej oraz w działalności gospodarczej i inwestycyjnej;
2. obejmowanie zasobów, tworów i składników przyrody formami ochrony przyrody;
3. opracowywanie i realizację ustaleń planów ochrony dla obszarów podlegających ochronie prawnej, programów ochrony gatunków, siedlisk i szlaków migracji gatunków chronionych;
4. realizację krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z programem działań;
5. prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody;
6. prowadzenie badań naukowych nad problemami związanymi z ochroną przyrody.

Art. 8. 1. Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1.000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

2. Park narodowy tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów.

Art. 10. 1. Utworzenie parku narodowego, zmiana jego granic lub likwidacja następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, które określa jego nazwę, obszar, przebieg granicy, otulinę (...)

Art. 11. 1. Na obszarach graniczących z parkiem narodowym wyznacza się otulinę parku narodowego.

Art. 12. 1. Obszar parku narodowego jest udostępniany w celach naukowych, edukacyjnych, kulturowych, turystycznych, rekreacyjnych i sportowych w sposób, który nie wpłynie negatywnie na przyrodę w parku narodowym.

2. W planie ochrony parku narodowego, (...) ustala się miejsca, które mogą być udostępniane, oraz maksymalną liczbę osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach.

3. Za wstęp do parku narodowego lub na niektóre jego obszary oraz za udostępnianie parku narodowego lub niektórych jego obszarów mogą być pobierane opłaty.

Art. 15. 1. W parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody zabrania się:

2. rybactwa, z wyjątkiem obszarów ustalonych w planie ochrony albo w zadaniach ochronnych;
3. chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
4. polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;
5. pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów;

6. użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;

7. zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;

8. pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;

9. niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;

10. palenia ognisk i wyrobów tytoniowych (...)

13. zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego (...)

15. ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego (...)

16. wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony oraz psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas;

17. wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych (...)

18. ruchu pojazdów poza drogami publicznymi (...)

19. umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;

20. zakłócania ciszy;

23. biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych (...)

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

1. wykonywania zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych;

3. prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;

4. wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;

5. obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.

Art. 13. 1. Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

2. Na obszarach graniczących z rezerwatem przyrody może być wyznaczona otulina.

3. Uznanie za rezerwat przyrody obszarów, o których mowa w ust. 1, następuje w drodze rozporządzenia wojewody, które określa jego nazwę, położenie lub przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, cele ochrony oraz rodzaj, typ i podtyp rezerwatu przyrody, a także sprawującego nadzór nad rezerwatem.

Art. 15. 1. W parkach narodowych oraz w **rezerwach przyrody** zabrania się:

2. rybactwa, z wyjątkiem obszarów ustalonych w planie ochrony albo w zadaniach ochronnych;
 3. chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
 4. polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;
 5. pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów;
 6. użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
 7. zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;
 8. pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;
 9. niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
 10. palenia ognisk i wyrobów tytoniowych (...);
 11. prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;
 13. zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych (...);
 14. amatorskiego połowu ryb, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
 15. ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych (...);
 16. wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony oraz psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas;
 17. wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych (...);
 18. ruchu pojazdów poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach będących w trwałym zarządzie parku narodowego, wskazanymi przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
 19. umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
 20. zakłócania ciszy;
 22. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;
 23. biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych (...);
2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:
1. wykonywania zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych;
 2. likwidacji nagłych zagrożeń (...);
 3. prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
 4. wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
 5. obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.

Art. 16. 1. **Park krajobrazowy** obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

2. Na obszarach graniczących z parkiem krajobrazowym może być wyznaczona otulina.

3. Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze rozporządzenia wojewody, które określa jego nazwę, obszar, przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, szczególne cele ochrony oraz zakazy właściwe dla danego parku krajobrazowego lub jego części wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 17 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony. Likwidacja lub zmniejszenie obszaru parku krajobrazowego następuje w drodze rozporządzenia wojewody, po uzgodnieniu z właściwymi miejscowo radami gmin, z powodu bezpowrotnej utraty wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych na obszarach projektowanych do wyłączenia spod ochrony.

6. Grunty rolne i leśne oraz inne nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.

Art. 17. 1. W parku krajobrazowym mogą być wprowadzone następujące zakazy:

1. realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (...);
2. umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarłisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
3. likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
4. pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych

szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

5. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
6. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
7. budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
8. lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od krawędzi brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego;
9. likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
10. wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
11. prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
12. utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
13. organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
14. używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

1. wykonywania zadań wynikających z planu ochrony;
2. wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
3. prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;

Art. 23. 1. Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

2. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze rozporządzenia wojewody, które określa jego nazwę, położenie, obszar, sprawującego nadzór, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów oraz zakazy właściwe dla danego obszaru chronionego krajobrazu lub jego części wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 24 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony. Likwidacja lub zmiana granic obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze rozporządzenia wojewody, po zaopiniowaniu przez wojewódzką radę ochrony przyrody oraz właściwe miejscowo rady gmin, z powodu bezpowrotnej utraty wyróżniającego się krajobrazu o zróżnicowanych ekosystemach i możliwości zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem.

Art. 24. 1. Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy:

1. zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
2. realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska;
3. likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one

z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

4. wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
5. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
6. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służy innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
7. likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, statorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
8. lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej;
9. lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od linii brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

1. wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
2. prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
3. realizacji inwestycji celu publicznego.

Art. 25. 1. Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

1. obszary specjalnej ochrony ptaków;
2. specjalne obszary ochrony siedlisk.

2. Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-4 i 6-9.

Art. 5. 5 Obszar specjalnej ochrony ptaków - obszar wyznaczony, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, do ochrony populacji dziko występujących ptaków jednego lub wielu gatunków, w którego granicach ptaki mają korzystne warunki bytowania w ciągu całego życia, w dowolnym jego okresie albo stadium rozwoju.

Art. 5. 19 Specjalny obszar ochrony siedlisk - obszar wyznaczony, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, w celu trwałej ochrony siedlisk przyrodniczych lub populacji zagrożonych wyginięciem gatunków roślin lub zwierząt lub w celu odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony tych gatunków;

Art. 26. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt, ze wskazaniem typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym, wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000, a także kryteria i sposoby wyboru reprezentatywnej liczby i powierzchni siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i siedlisk zwierząt do ochrony w formie obszarów Natura 2000, mając na uwadze zachowanie szczególnie cennych i zagrożonych składników różnorodności biologicznej.

Art. 27. 1. Minister właściwy do spraw środowiska opracowuje projekt listy obszarów Natura 2000, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej.

Art. 28. 1. Wyznaczenie obszaru Natura 2000, zmiana jego granic lub likwidacja następuje w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi i z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej, w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw środowiska, które określa nazwę, położenie administracyjne, obszar i mapę obszaru, cel i przedmiot ochrony oraz sprawującego nadzór nad obszarem. Minister właściwy do spraw środowiska, wydając rozporządzenie, kieruje się rzeczywistym stanem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt.

Art. 33. 1. Zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.

Art. 36. 1. Na obszarach Natura 2000, z zastrzeżeniem ust. 2, nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem urządzeń i obiektów służących bezpieczeństwu przeciwpowodziowemu oraz działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybacka, a także amatorski połów ryb, jeżeli nie zagrażają one zachowaniu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin lub zwierząt ani nie wpływają w sposób istotny negatywnie na gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.

2. Prowadzenie działalności, o której mowa w ust. 1, na obszarach Natura 2000 wchodzących w skład parków narodowych i rezerwatów przyrody, jest dozwolone wyłącznie w zakresie, w jakim nie narusza to zakazów obowiązujących na tych obszarach.

Art. 40. 1. **Pomnikami przyrody** są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

2. Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

Art. 41. 1. **Stanowiskami dokumentacyjnymi** są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

2. Stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt.

Art. 42. **Użytkami ekologicznymi** są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Art. 43. **Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi** są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Art. 44. 1. Ustanowienie pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego następuje w drodze rozporządzenia wojewody albo uchwały rady gminy, jeżeli wojewoda nie ustanowił tych form ochrony przyrody.

2. Rozporządzenie wojewody lub uchwała rady gminy, o których mowa w ust. 1, określają nazwę danego obiektu lub obszaru, jego położenie, sprawującego nadzór, szczególne cele ochrony, w razie potrzeby ustalenia dotyczące jego czynnej ochrony oraz zakazy właściwe dla

tego obiektu, obszaru lub jego części, wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 45 ust. 1.

Art. 45. 1. W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy:

3. niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru;
4. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
5. uszkodzania i zanieczyszczania gleby;
6. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
7. likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
8. wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
9. zmiany sposobu użytkowania ziemi;
10. wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
11. umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
12. zbioru, niszczenia, uszkodzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
13. umieszczania tablic reklamowych.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

1. prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
2. realizacji inwestycji celu publicznego po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
3. zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
4. likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

Art. 46. 1. **Ochrona gatunkowa** ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

2. W celu ochrony ostoi i stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową lub ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być ustalane strefy ochrony.

Art. 48, 49, 50 mówi, że:

Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:

gatunki dziko występujących roślin i grzybów

- a. objętych ochroną ścisłą, z wyszczególnieniem gatunków wymagających ochrony czynnej,
- b. objętych ochroną częściową,
- c. objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
- d. wymagających ustalenia stref ochrony ich ostoi lub stanowisk,

gatunki dziko występujących:

- a. zwierząt objętych ochroną ścisłą, z wyszczególnieniem gatunków wymagających ochrony czynnej,
- b. zwierząt objętych ochroną częściową,
- c. zwierząt objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
- d. ptaków, które mogą być sprzedawane, transportowane i przetrzymywane w celach handlowych, jeżeli zostały legalnie upolowane,

oraz zakazy właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków roślin, (...) i sposoby ochrony gatunków, w tym wielkość stref ochrony - kierując się potrzebą ochrony dziko występujących roślin, zwierząt oraz grzybów, ich siedlisk, ostoi lub stanowisk oraz wymaganiami ekologicznymi, naukowymi i kulturowymi, a także biorąc pod uwagę obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa Unii Europejskiej.

Art. 51. 1. W stosunku do dziko występujących roślin i grzybów objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone następujące zakazy:

1. zrywania, niszczenia i uszkodzania;
2. niszczenia ich siedlisk i ostoi;

3. dokonywania zmian stosunków wodnych, stosowania środków chemicznych, niszczenia ściółki leśnej i gleby w ostojach;
4. pozyskiwania, zbioru, przetrzymywania, posiadania, preparowania i przetwarzania całych roślin oraz grzybów i ich części;
5. zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany i darowizny roślin i grzybów żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych;
6. wwożenia z zagranicy i wywożenia poza granicę państwa roślin i grzybów żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych.

Art. 52. 1. W stosunku do dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone następujące zakazy:

1. zabijania, okaleczania, chwytania, transportu, pozyskiwania, przetrzymywania, a także posiadania żywych zwierząt;
2. zbierania, przetrzymywania i posiadania zwierząt martwych, w tym spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych;
3. niszczenia ich jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych;
4. niszczenia ich siedlisk i ostoi;
5. niszczenia ich gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk i innych schronień;
6. wybierania, posiadania i przechowywania ich jaj;
7. wyrabiania, posiadania i przechowywania wydmuszek;
8. preparowania martwych zwierząt lub ich części, w tym znalezionych;
9. zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany i darowizny zwierząt żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych;
10. wwożenia z zagranicy i wywożenia poza granicę państwa zwierząt żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych;
11. umyślnego płoszenia i niepokojenia;
12. fotografowania, filmowania i obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokojenie;
13. przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca;
14. przemieszczania urodzonych i hodowanych w niewoli do stanowisk naturalnych.

ZAŁĄCZNIK NR 3.

KARTA PRACY

- RÓŻNE STRONY OCHRONY

1. Dopasuj definicje do odpowiednich form ochrony przyrody, skorzystaj z Ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 (dostępna w Internecie m.in. na stronie Ministerstwa Środowiska, <http://www.mos.gov.pl>)

NAZWY FORM OCHRONY PRZYRODY: zespół przyrodniczo-krajobrazowy, pomniki przyrody, specjalne obszary ochrony siedlisk, ochrona gatunkowa, obszar specjalnej ochrony ptaków, rezerwat, park narodowy

Obszar wyznaczony, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, do ochrony populacji dziko występujących ptaków jednego lub wielu gatunków, w którego granicach ptaki mają korzystne warunki bytowania w ciągu całego życia, w dowolnym jego okresie albo stadium rozwoju.

Obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Fragmety krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Chroni okazy gatunków oraz siedliska i ostoje roślin, zwierząt i grzybów.

Obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej.

Chronione na mocy przepisów Unii Europejskiej (Dyrektywy Siedliskowej) najcenniejsze przyrodniczo obszary zawierające siedliska gatunków roślin i zwierząt (poza ptakami) objętych ochroną na całym obszarze Unii.

2. Przeanalizuj poniższe sytuacje i zastanów się, czy w takiej sytuacji należałoby zastosować którąś z form ochrony przyrody, a jeśli tak – napisz którą:

W opuszczonej sztolni w lesie zimą hibernują nietoperze. Sztolnia nie jest w żaden sposób zabezpieczona, więc ludzie mogą bez problemu tam wchodzić, przez co część nietoperzy wybudza się i nie dożywa wiosny.

Ochrona NIE POTRZEBNA / POTRZEBNA w formie

.....

Na rzece zbudowana została zapora i utworzył się zalew. Latem wiele osób spędza nad nim urlop. W pobliżu jest park, w którym liczne są kasztanowce, dęby czerwone i robinie akacjowe.

Ochrona NIE POTRZEBNA / POTRZEBNA w formie

.....

3. Zapoznaj się z listą obszarów Natura 2000 (np. na stronie: <http://www.natura2000.org.pl/>), wybierz jeden z nich i sprawdź, dla ochrony jakich siedlisk i gatunków został on powołany. Na tej podstawie zaprojektuj logo promujące ten obszar:

Nazwa i lokalizacja wybranego obszaru:

.....

W pewnej okolicy dużą powierzchnię zajmuje las, w którym dominują świerki mające nie więcej niż 100 lat. W tym lesie leśnicy prowadzą ścinę drzew.

Ochrona NIE POTRZEBNA / POTRZEBNA w formie

.....

Przez pewien obszar płynie rzeka. Nie jest uregulowana i tworzy liczne rozlewiska. W zaroślach i szuwarach łągi odbywają liczne gatunki ptaków, np. bączek, zielonka, czapla biała, rybitwa rzeczna.

Ochrona NIE POTRZEBNA / POTRZEBNA w formie

.....

Na pewnej łące występuje chroniony motyl. Niestety, ponieważ łąka zarasta, motyli jest coraz mniej.

Ochrona NIE POTRZEBNA / POTRZEBNA w formie

.....

O EKOLOGACH, NATURZE 2000 I ROSPUDZIE

CEL ZAJĘĆ: uświadomienie młodzieży, jak istotne w ochronie przyrody jest działanie organizacji pozarządowych oraz zapoznanie ze specyfiką organizacji pozarządowych.

CELE OPERACYJNE:

Uczeń:

- potrafi powiedzieć własnymi słowami, czym jest: społeczeństwo obywatelskie, stowarzyszenie, wolontariat,
- wymienia różne formy aktywności obywatelskiej,
- wie, jak obywatel może wpływać na decyzje władz oraz opinię publiczną,
- rozumie znaczenie aktywności obywateli w życiu publicznym,
- analizuje teksty źródłowe,
- wyjaśnia, jaką rolę odegrały organizacje pozarządowe w tworzeniu sieci Natura 2000 w Polsce oraz w konflikcie dot. doliny Rospudy,
- dokonuje subiektywnej oceny różnych organizacji ekologicznych i przyrodniczych,
- wyszukuje informacje o organizacjach ekologicznych w Internecie.

CZAS TRWANIA: 2 godziny lekcyjne.

PRZEDMIOT: wos.

MIEJSCE ZAJĘĆ: sala lekcyjna.

POMOCE DYDAKTYCZNE: artykuł Roberta Cyglickiego o wprowadzaniu Natury 2000 w Polsce (str.) oraz Adama Wajraka o Rospudzie (str.), papier do notatek, markery, powielony załącznik nr 1 (w ilości równej połowie uczniów)

Przebieg zajęć

Podziel uczniów na dwie grupy, rozdaj im powielone artykuły tak, aby na jeden artykuł przypadały najwyżej dwie osoby. Poproś o zapoznanie się z tekstem, poinstruuuj uczniów, by szczególną uwagę zwrócili na rolę organizacji pozarządowych, ekologów w przebiegu opisywanych wydarzeń.

Następnie poproś, aby uczniowie połączyli się w czwórki tak, aby w każdej grupie znalazły się dwie osoby, które czytały tekst A. Wajraka i dwie, które czytały tekst r. Cyglickiego. Poroś, aby uczniowie zreferowali sobie nawzajem treść artykułów, a następnie wspólnie odpowiedzieli na następujące pytania (rozdaj kartki z pytaniami – załącznik nr 1 i papier do notatek).

- jaką rolę odegrali ekologodzy/przyrodnicy w procesie tworzenia sieci Natura 2000 w Polsce?
- jaką rolę odegrali ekologodzy/przyrodnicy w konflikcie dot. doliny Rospudy?
- co udało się osiągnąć dzięki ekologom w obydwu sytuacjach?
- co by się wydarzyło, gdyby nie interwencje ekologów?
- jak oceniasz działania ekologów w procesie tworzenia sieci Natura 2000 w Polsce?
- jak oceniasz działania ekologów w konflikcie dot. doliny Rospudy?
- na czym polegały ich działania, metody w obydwu sytuacjach?

Wyznacz czas na pracę w grupach, a po jej zakończeniu poproś o zreferowanie przebiegu dyskusji oraz wypracowanych wniosków. Po zakończeniu wszystkich wypowiedzi tak pokieruj dyskusją, by uczniowie mogli zaprezentować swoje zdanie na temat udziału organizacji pozarządowych w życiu kraju (nie tylko ekologicznych).

Samoorganizowanie się oraz aktywność obywateli są fundamentem społeczeństwa obywatelskiego, społeczeństwo takie charakteryzuje się zdolnością do określania i osiągnięcia wyznaczonych celów, działa niezależnie od instytucji państwowych. O społeczeństwie obywatelskim możemy mówić, gdy obywatele wykraczają w działaniach poza zaspokajanie potrzeb swoich i swojej rodziny i realizują cele ważne dla dobra wspólnego jakiejś grupy, biorą odpowiedzialność za dobro ogółu. Inicjatywy obywatelskie mogą być indywidualne, w małych grupach lub w wielkich strukturach, mogą być

nieformalne lub sformalizowane, mogą dotyczyć rozwiązania konkretnego problemu lub być nastawione na działalność długofalową. Należy zwrócić uwagę na to, że w ustroju demokratycznym aktywność obywatelska jest niezbędna. Aby demokracja była pełna obywatele nie mogą ograniczać się tylko do oddania głosu w wyborach raz na kilka lat, ale powinni aktywnie uczestniczyć w życiu publicznym.

Zapisz na tablicy hasło „społeczeństwo obywatelskie”, poproś uczniów, by podawali skojarzenia z pojęciem, zapytaj, jakie są najważniejsze cechy społeczeństwa obywatelskiego. Odpowiedzi uczniów zapisuj na tablicy. Następnie poproś o zdefiniowanie społeczeństwa obywatelskiego. W razie potrzeby uzupełnij wypowiedzi uczniów.

Podziel uczniów na grupy, rozdaj papier makulatury (A3, B2, np. stare plakaty) i markery. Zadaniem grup będzie wypisanie form uczestnictwa w życiu publicznym, sposobów wpływania na władzę i społeczeństwo. Na realizację zadania przeznacz maksymalnie 10 minut, a następnie poproś przedstawicieli grup o zaprezentowanie swoich prac. Zbierz prace i poinformuj uczniów, że będą one wykorzystane w dalszej części zajęć.

Zapytaj uczniów, czy brali udział w jakichś działaniach społecznych, inicjatywach obywatelskich, jakie to były działania. Zapytaj uczniów, czy ich zdaniem warto angażować się w działania społeczne, czy warto być aktywnym i dlaczego. Co daje takie działanie? W razie trudności z odpowiedzią poproś, aby przypomnieli sobie (zbiorowych) bohaterów artykułów i zastanowili się, dlaczego oni zaangażowali się w takie działania, co im one dały. Odpowiedzi zapisujemy na tablicy lub dużym arkuszu papieru (można rozwiązać określony problem, wpłynąć na władzę, zmieniać świadomość i działania innych ludzi, działacz odnosi także osobiste korzyści – zdobywa doświadczenie, wiedzę, nawiązuje znajomości, otrzymuje wsparcie grupy, odczuwa zadowolenie i satysfakcję, ma poczucie, że jest do czegoś potrzebny, że zrobił coś dobrego).

Zapytaj uczniów, czy działania społeczne lepiej jest wykonywać w pojedynkę czy w zespole, dlaczego? Po wypowiedziach uczniów przedstaw mini-wykład na temat tworzenia i funkcjonowania stowarzyszeń.

Poproś, aby uczniowie wypisali na tablicy lub dużym arkuszu papieru nazwy organizacji pozarządowych, które pojawiły się w artykułach. Zapytaj, na ile znane są młodzieży te organizacje, co o nich wiedzą. Czy uczniowie znają jakieś inne organizacje ekologiczne czy przyrodnicze działające w Polsce, jeśli tak, to ich nazwy także należy zapisać. Na podstawie artykułów i doświadczeń uczniów porozmawiajcie nt. różnorodności zarówno pod względem tematyki działań, jak i metod różnych organizacji.

W ramach pracy domowej możesz zlecić uczniom przygotowanie krótkich prezentacji nt. różnych organizacji ekologicznych. Podziel uczniów na grupy, rozłóż wśród nich nazwy organizacji, którymi mają się zająć, rozdaj instrukcję do wykonania zadania (załącznik nr 2) i wyznacz termin jego realizacji.

Po prezentacji na wyznaczonej lekcji, zapytaj uczniów, czy chcieliby należeć do którejś z organizacji, poproś, aby uzasadnili odpowiedź.

Konstytucja gwarantuje samoorganizację społeczeństwa, artykuł 6 mówi „Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania związków zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów obywatelskich, innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji”. Stowarzyszenie to nic innego jak grupa osób, która chce działać wspólnie dla realizacji określonego celu (np. reprezentowanie jego członków, zaspokajanie potrzeb członków, rozwiązanie jakiegoś problemu itp.)

Każdy, a więc także dzieci i młodzież (osoby poniżej 16 roku życia za zgodą rodziców), może zostać członkiem lub współtwórcą stowarzyszenia. Stowarzyszenia są dobrowolne, można należeć do kilku stowarzyszeń jednocześnie. Aby założyć stowarzyszenie zwykle potrzeba 3 osób, takie stowarzyszenie działa w oparciu o regulamin, wybiera swojego reprezentanta i zgłasza fakt swojego istnienia staroście. Do utworzenia stowarzyszenia rejestrowego potrzeba 15 osób, stowarzyszenie działa w oparciu o statut i musi być zarejestrowane przez Krajowy Rejestr Sądowy, po zarejestrowaniu organizacja otrzymuje osobowość prawną. W Polsce zarejestrowanych jest ponad 50 tysięcy stowarzyszeń, począwszy od ogromnych ogólnopolskich organizacji zrzeszających kilkadziesiąt tysięcy członków, do małych lokalnych organizacji zrzeszających kilkanaście osób. Oprócz tego istnieje niezliczona ilość stowarzyszeń zwykłych, grup niesformalizowanych i pojedynczych działaczy, którzy np. dokarmiają koty na osiedlu, są wolontariuszami w domach starców, szpitalach, domach dziecka, sadzą drzewa, piszą listy do władz i mediów itp. Każdy z nas może zostać społecznikiem/wolontariuszem/działaczem, a być może już jest.

RYBI SZKIELET I ZAGROŻENIA BAŁTYKU

CEL ZAJĘĆ: zapoznanie uczniów z zagrożeniami przyrody bałtyckiej oraz inicjatywami na rzecz jej ochrony.

CELE OPERACYJNE:

Uczeń:

- porządkuje swoją wiedzę nt. Bałtyku (geografia, przyroda, gospodarka związana z Bałtykiem, stosunki polityczne, turystyka, historia itd.),
- wymienia zagrożenia dla przyrody Bałtyku, szereguje je zgodnie z najnowszymi badaniami naukowymi,
- korzysta z różnych źródeł w celu znalezienia informacji o zagrożeniach przyrody Bałtyku,
- wyszukuje informacje w czytanej tekście,
- opracowuje problem z wykorzystaniem metody „rybi szkielet”,
- omawia przykładowe inicjatywy (międzynarodowe, krajowe, lokalne) na rzecz ochrony Bałtyku.

CZAS TRWANIA: 2 godziny lekcyjne.

PRZEDMIOT: geografia, biologia, chemia.

MIEJSCE ZAJĘĆ: sala lekcyjna zaaranżowana do pracy w grupach.

POMOCE DYDAKTYCZNE: artykuł R. Gawlika o Bałtyku (str. ...), kolorowe karteczki, duże arkusze papieru, markery, klej lub taśma klejąca, dodatkowo artykuł Krzysztofa E. Skóry pt. „Dlaczego ochrona przyrody Bałtyku jest nieskuteczna?” (do pobrania ze strony internetowej [hel.univ.gda.pl/info/SPN_Skora_rozdial.pdf](http://hel.univ.gda.pl/info/SPN_Skora_rozdzial.pdf)).

Przebieg zajęć:

Poinformuj uczniów, jaka jest tematyka dzisiejszych zajęć, wyjaśnij na czym polega metoda mapy umysłu, podziel uczniów na 5-6 osobowe grupy, rozdaj duże arkusze papieru i kolorowe markery

Wyjaśnij, że nasze mapy myśli mają pokazywać wszystko to, co się kojarzy z Bałtykiem (pod względem geograficznym, przyrodniczym, gospodarczym, politycznym, turystycznym, historycznym itd.)

Poproś, aby uczniowie na środku papieru dużymi wyraźnymi literami zapisali słowo Bałtyk, a następnie zaczęli wokół wpisywać główne skojarzenia związane z tym słowem, a następnie, by rozwijali te główne myśli tak, aby mapa szczegółowo odzwierciedlała to, co wiedzą i sądzą o Bałtyku uczniowie.

Rolą nauczyciela jest zadawanie pytań naprowadzających, które ułatwią uczniom uzupełnianie mapy. Po wyčerpaniu wszystkich pomysłów poproś uczniów, by zaznaczyli, np. obrysowując czarnym markerem, wszystkie zagrożenia przyrody, jakie pojawiły się na mapie myśli, a także działań, sytuacji, które mogą takie zagrożenia dla przyrody Bałtyku spowodować. Następnie poproś przedstawicieli grup o prezentację i omówienie map, gotowe mapy powieś na tablicy lub na ścianach tak, aby wszyscy uczniowie mogli się im przyjrzeć.

Rozdaj uczniom kopie artykułu Radosława Gawlika o Bałtyku i poleć, aby je przeczytali, a następnie w grupach sporządzili notatkę z artykułu w formie rybiego szkieletu.

Rybi szkielet to metoda rozwiązywania problemów, notowania, ewaluacji. Pracę rozpoczynamy od narysowania głowy, kręgosłupa i ogona ryby. W głowę wpisujemy problem – w tym, przypadku zagrożenia przyrody Bałtyku, następnie dorysowujemy tyle ości, ile mamy czynników głównych danego problemu i nazywamy je, a później do nich dopisujemy czynniki mające wpływ na dane zagrożenie. Uczniowie wypisują, jakie są przyczyny i jakie są konkretne skutki danego zagrożenia wraz z przykładami oraz, jakie są rozwiązania tych problemów. Przy sporządzaniu schematu uczniowie powinni uwzględnić także spostrzeżenia z pierwszej części zajęć.

Zamiast sytuacji, gdy każda grupa tworzy swój rybi szkielet, możesz zaproponować wykonanie wspólnego dużo dokładniejszego schematu na dużym arkuszu papieru lub na tablicy. Po tym, jak uczniowie przeczytają artykuł r. Gawlika, wspólnie wypisujemy zagrożenia na schemacie, a następnie dzielimy uczniów na tyle grup, ile zagrożeń głównych zostało wypisanych i każda z nich zajmuje się innym zagadnieniem. Grupy wyszukują

w Internecie informacje na temat wylosowanego zagrożenia. W przypadku, gdy niemożliwe jest skorzystanie z sali z dostępem do Internetu uczniowie powinni pracować w oparciu o wydrukowany wcześniej artykuł Krzysztofa E. Skóry pt. „Dlaczego ochrona przyrody Bałtyku jest nieskuteczna?” (do pobrania ze strony internetowej Stacji Morskiej Instytutu Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego – hel.univ.gda.pl/info/SPN_Skora_rozdzial.pdf).

Uczniowie w grupach na małych karteczkach wypisują, jakie są przyczyny i jakie są konkretne skutki danego zagrożenia wraz z przykładami oraz, jakie są rozwiązania tych problemów (warto zapisywać na różnych kolorach kartek lub różnymi kolorami przyczyny, skutki, rozwiązania – kolorystykę należy ustalić dla wszystkich grup przed rozpoczęciem pracy). Później karteczki należy nakleić w odpowiednim miejscu na duży schemat.

Po zakończeniu prac i omówieniu ich, w ramach podsumowania poproś uczniów, aby zastanowili się, jakie formy ochrony przyrody i środowiska wydają im się najbardziej skuteczne. Na które zagrożenia odpowiada Natura 2000, a na które inne formy ochrony lub inicjatywy krajowe czy międzynarodowe?

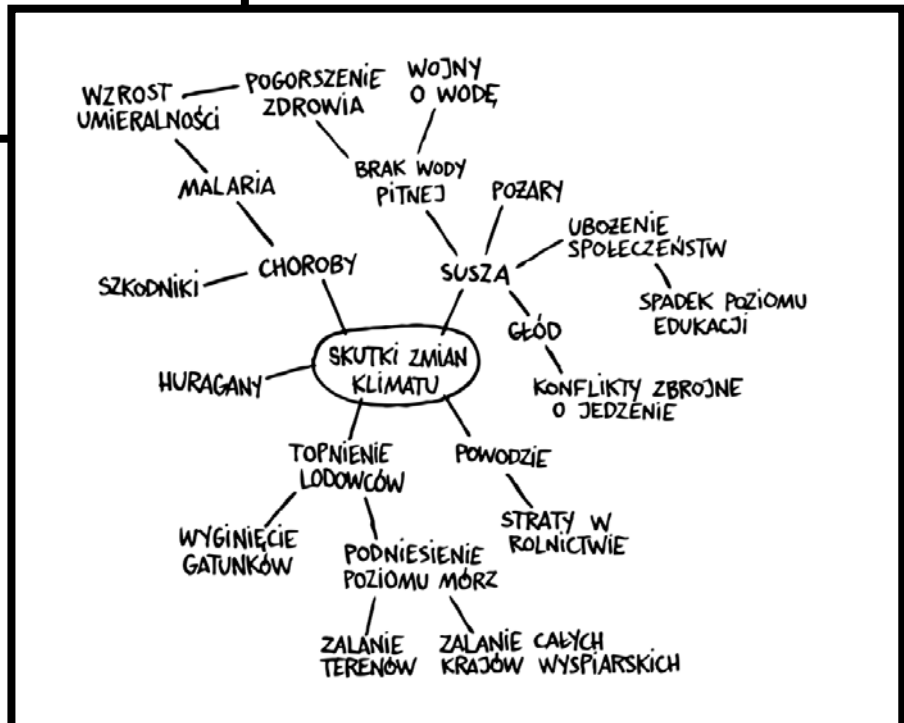
LITERATURA POMOCNICZA

- Krzysztof E. Skóra „Dlaczego ochrona przyrody Bałtyku jest nieskuteczna?” – hel.univ.gda.pl/info/SPN_Skora_rozdzial.pdf
- „Bałtyk jest w Polsce, Bałtyk jest w Europie” – <http://www.baaltyk.org.pl/>

Mapa myśli to taki sposób notowania, który pozwala odwzorować chaotyczny (nieliniowy) sposób ludzkiego myślenia. Do narysowania mapy potrzebujemy dużej powierzchni i kolorowych pisaków, oprócz zapisanych słów powinniśmy używać rysunków, symboli, kolorów. Zawsze w centralnej części mapy w formie rysunku lub dużego wyraźnego napisu umieszczamy problem, tytuł, coś, nad czym pracujemy. Od niego odchodzą najważniejsze skojarzenia, które dalej rozgałęziają się na coraz bardziej drobne i szczegółowe. Mapa powinna mieć promienistą strukturę z licznymi rozgałęzieniami.

Obok przykładowa mapa myśli.

TURYSTYKA MASOWA CZY ZRÓWNOWAŻONA?

CEL ZAJĘĆ: zwrócenie uwagi uczniów, jako potencjalnych turystów, na wpływ rozwoju turystyki na przyrodę na obszarach chronionych.

CELE OPERACYJNE:

Uczeń:

- wymienia pozytywne i negatywne przykłady rozwoju turystyki na obszarach chronionych,
- omawia zagrożenia wynikające z rozwoju turystyki masowej dla środowiska przyrodniczego,
- wymienia różnice pomiędzy niekontrolowaną turystyką masową a turystyką zrównoważoną,
- uczeń ustala hierarchię wartości dot. rozwoju zrównoważonej turystyki,
- uczeń potrafi argumentować swoje zdanie,
- korzysta z tekstów źródłowych w celu zgromadzenia argumentów do dyskusji.

CZAS TRWANIA: 1 godzina lekcyjna.

PRZEDMIOT: geografia, wos.

MIEJSCE ZAJĘĆ: sala lekcyjna.

POMOCE DYDAKTYCZNE: mapa Natura 2000, artykuł k. Smolnickiego pt. „Rozwój z polotem”, papier do notatek, ilość kompletów do gry w pokera kryterialnego odpowiadająca ilości czteroosobowych grup.

Przebieg zajęć:

Powieś mapę Natura 2000 w widocznym dla wszystkich miejscu. Poproś uczniów, by spojrzeli na mapę i zastanowili się, które spośród obszarów chronionych różnymi formami ochrony przyrody skorzystały w ich mniemaniu na rozwoju turystyki nie niszcząc jednocześnie przyrody (Białowieża, dolina Biebrzy oraz dolina Narwi), a których przyroda jest zagrożona w związku z turystyką (np. Tatry, miejscowości narciarskie w Sudetach i Karpatach, wybrzeże Bałtyku, Mazury). Poproś uczniów o wymienienie konkretnych przykładów zagrożeń przyrody (ale także kultury ludowej) na terenach chronionych związanych z rozwojem niekontrolowanej turystyki.

Zapisz na tablicy następujące pytania :

- Jeśli obszary chronione istnieją po to, by chronić przyrodę, to czy powinni tam przebywać ludzie?
- Jak pogodzić turystykę, rekreację, chęć zaspokojenia ciekawości z ochroną bardzo cennych przyrodniczo terenów? Czy to jest w ogóle możliwe?
- Wymieńcie propozycje, konkretne pomysły jak można to zrobić?

Pytania możesz przygotować wcześniej – wypisać je na arkuszu papieru, bądź tablicy i odsłonić, gdy będą potrzebne, albo powielić zapisane na kartce.

Podziel uczniów na 4-6 osobowe grupy i poproś, aby przedyskutowali i zapisali odpowiedzi na powyższe pytania. Wyznacz czas na dyskusję (ok. 10 minut). Po zaprezentowaniu prac grup wyciągnijcie wspólne wnioski, najważniejsze z nich można zapisać na tablicy.

Następnie rozdaj młodzieży powielony artykuł K. Smolnickiego nt. zrównoważonego rozwoju turystyki w Dolinie Baryczy i poproś o zapoznanie się z nim. Na zakończenie zaproponuj uczniom grę w pokera kryterialnego.

Gra składa się z planszy podzielonej na obszary o różnych stopniach ważności (1 – najważniejsze, 3

– najmniej ważne) oraz 24 kart. Dzielimy uczniów na 4-osobowe zespoły. Każdy zespół otrzymuje planszę do gry oraz zestaw 24 kart. Wyznaczona osoba tasuje karty i rozdaje kolegom (każdy uczeń otrzymuje tę samą liczbę kart). Gra polega na ułożeniu wszystkich kart na planszy, po zakończeniu plansza z ułożonymi kartami ma odzwierciedlać pogląd grupy na rozwój zrównoważonej turystyki, tzn. w polach oznaczonych cyfrą jeden powinny znaleźć się najważniejsze, według uczniów, cechy, w polach oznaczonych cyfrą 2 – mniej ważne, a w polach z 3, mające najmniejsze znaczenie.

Uczeń zaczynający grę wybiera ze swego zestawu kartę z opinią, która według niego jest najważniejsza i kładzie ją na planszy z kryteriami pierwszorzędnymi (oznaczonymi cyfrą 1). Kolejni uczniowie postępują tak samo. W kolejnych rundach układane są karty opisujące według uczniów cechy drugo- czy trzeciorzędne. Jeśli uczeń uzna, że jego karta powinna znaleźć się w obszarze, który już jest zajęty może wnioskować do grupy o zmianę karty. Jeśli grupa zatwierdzi argumenty gracza chcącego dokonać wymiany, może on położyć kartę na planszy, a odrzucona karta wraca do osoby, która ją wcześniej położyła. Gra kończy się, gdy wszystkie karty znajdują się na planszy.

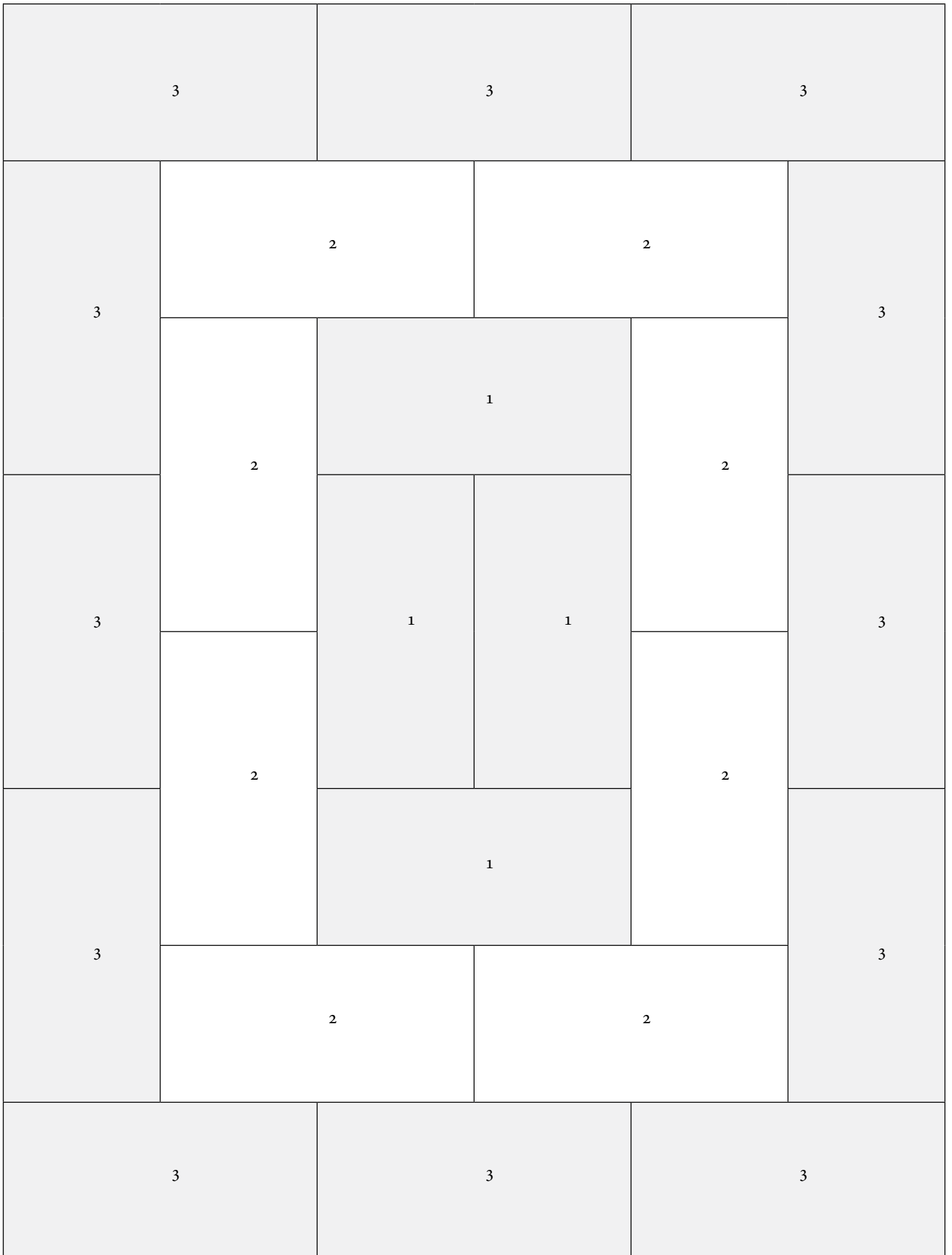
Po zakończeniu gry przedstawiciel grupy podaje kryteria (wraz z uzasadnieniem), które grupa uznała za najważniejsze. Wszystkie kryteria pierwszorzędne zapisujemy na arkuszu papieru. Jeśli kryteria będą się powtarzać w różnych grupach zaznaczamy to np. gwiazdkami czy podkreśleniami, by uzyskać kompletny obraz opinii uczniów.

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA:

- Wpływ turystyki masowej na dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe Karpat. Raport z monitoringu kierunków zagospodarowania i wykorzystania turystycznego polskich gór, oprac. Iwona Kukowska, Grzegorz Bożek, Radosław Ślusarczyk - http://pracownia.org.pl/pliki/raport_wplyw_turystyki_2006.pdf

Jakie działania społeczność lokalna może podjąć, by, rozwijając turystykę, korzystać w jak największym stopniu z Natury 2000 w swojej okolicy?

wydanie i szeroka dystrybucja folderów promujących walory obszaru	wyznaczenie przyrodniczych tras turystycznych	wykorzystanie obszaru do rozwoju ekoturystyki skierowanej do uczniów (zielone szkoły)
trasy turystyczne są dostępne dla osób niepełnosprawnych oraz rodziców z dziećmi w wózkach	na obszarze rozwinięta jest infrastruktura rowerowa (szlaki, wypożyczalnie rowerów, punkty napraw)	do najciekawszych przyrodniczo miejsc łatwo dojechać komunikacją zbiorową (PKS, busy)
najciekawsze pod względem przyrodniczym miejsca są wyraźnie oznaczone tablicami	obszar promuje się za pomocą specjalnie stworzonego logo i hasła reklamowego	jest możliwość wynajęcia indywidualnego przewodnika-przyrodnika
odnalezienie własnej „niszy rynkowej” i rozwijanie tego kierunku turystyki	w restauracjach, barach oraz w agroturystyce dobre wyżywienie z produktów lokalnych	organizowane są imprezy o charakterze przyrodniczym (np. regularne rajdy z przyrodnikiem)
dobrze oznakowanie ścieżek, tras, punktów widokowych	profesjonalne publikacje (monografie, przewodniki) na temat walorów przyrodniczych obszaru	wyeksponowanie oprócz walorów przyrodniczych także wartości kulturowych (np. zabytki, kultura ludowa)
loty balonem, wypożyczalnie kajaków itp.	estetyczne zagospodarowanie przestrzeni w miejscowościach	w pobliżu miejsc najczęściej uczęszczanych dostępne są bezpłatne dla turystów toalety
stworzenie oferty turystycznej pozaprzyrodniczej (kluby, koncerty, pokazy rycerskie itp.)	rozwój agroturystyki (noclegi w kameralnych rodzinnych gospodarstwach agroturystycznych)	szkolenia dla społeczności lokalnej (np. ornitologiczne) tak, aby właściciele agroturystyki mogli doradzać turystom
promocja walorów przyrodniczych oraz oferty turystycznej obszaru na forach dla przyrodników	na bieżąco aktualizowana strona internetowa regionu dla turystów (noclegi, imprezy, informacje ze świata przyrody)	budowa przyjaznych środowisku kompleksów hotelowo-rozrywkowych z restauracjami, spa

NASZA MAPA NATURY

CEL ZAJĘĆ: zapoznanie uczniów z walorami przyrodniczymi regionu, w którym żyją oraz z europejską siecią ochrony przyrody NATURA 2000.

CELE OPERACYJNE:

Uczeń:

- wymienia obowiązujące w Polsce formy ochrony przyrody,
- definiuje, czym jest europejska sieć Natura 2000,
- wylicza najważniejsze cele tworzenia sieci Natura 2000,
- podaje rodzaje obszarów Natura 2000 wchodzących w skład sieci,
- identyfikuje walory przyrodnicze występujące w jego okolicy,
- poszerza zainteresowania przyrodą,
- korzysta z różnych źródeł w celu znalezienia informacji o ochronie przyrody.

CZAS TRWANIA: 1 godzina lekcyjna + praca domowa.

PRZEDMIOT: geografia, biologia, wos.

MIEJSCE ZAJĘĆ: sala lekcyjna

POMOCE DYDAKTYCZNE: mapa sieci Natura 2000 w Polsce, mapa przyrodnicza Polski, przykładowe standardowe formularze danych dotyczące obszaru Natura 2000 (inne dla każdej z grup), lista obszarów Natura 2000 występujących w okolicy szkoły (w powiecie bądź województwie).

Przebieg zajęć:

Zajęcia rozpocznij od sprawdzenia i utrwalenia wiedzy uczniów nt. form ochrony przyrody. Zwróć uwagę na cele powoływania różnych form i zasady ich dotyczących. Poinformuj uczniów, że dzisiejsza lekcja poświęcona będzie jednej z wymienionych form ochrony przyrody, tj. europejskiej sieci Natura 2000. Poproś, aby uczniowie przypomnieli, co wiedzą na jej temat. Przedstaw w formie pogadanki najważniejsze informacje dotyczące sieci Natura 2000. Możesz także kilka dni wcześniej poprosić chętnych uczniów o przygotowanie kilkuminutowego referatu/prezentacji na ten temat. Poproś, by podczas twojego wykładu (lub referatu ucznia) młodzież postarała się jak najwięcej zapamiętać lub zanotować najważniejsze informacje.

Zapytaj uczniów, czy wiedzą, czy w okolicy szkoły (w powiecie, województwie) znajdują się obszary Natura 2000 oraz inne formy ochrony? Poproś, aby wymienili znane im tereny objęte ochroną. Następnie przedstaw uczniom mapę sieci Natura 2000 i poproś

o odszukanie wszystkich obszarów sieci Natura 2000 na terenie zamieszkiwanej przez nich gminy, powiatu czy województwa. Jak wiele jest takich obszarów? Jakie inne formy ochrony występują w rejonie? Jaka jest ich lokalizacja względem obszarów Natura 2000?

Poproś uczniów, aby opowiedzieli o miejscach, które znają, poproś, aby odwołali się do osobistych doświadczeń (może byli tam na wycieczce szkolnej lub z rodzicami). Zapytaj o walory tych miejsc. Następnie zapytaj, czy uczniowie uważają, że w ich rejonie są wartościowe przyrodniczo, ale niechronione miejsca? By odpowiedzieć na to pytanie mogą znów spojrzeć na mapę oraz wykorzystać posiadaną wiedzę.

Podziel uczniów na 3-4 osobowe grupy i rozdaj im przykładowe standardowe formularze danych (ang. SDF = standard data form) dla obszaru Natura 2000 (formularze znajdziesz na stronie <http://natura2000.mos.gov.pl>). Uwaga: zwróć uwagę, by przykładowy formularz nie dotyczył obszaru, który znajduje się w najbliższej okolicy (te obszary zostaną wykorzystane w zadaniu domowym).

Poproś, by grupy przeanalizowały formularze i postarały się znaleźć następujące informacje: nazwa, typ obszaru, jego powierzchnia i region, w którym się znajduje (pkt. 1.1, 1.7, 2.2, 2.5), typy siedlisk i gatunki (pkt. 3.1, 3.2, 3.3), wartość przyrodnicza i znaczenie (4.2), zagrożenia (4.3) i status ochrony (4.4) oraz zlokalizowały dany obszar na mapie Natura 2000.

Na zadanie przeznacz ok. 10 minut, a następnie poproś przedstawicieli grup o krótkie zaprezentowanie wylosowanego obszaru. Na zakończenie ponownie podziel uczniów na grupy albo poproś, by samodzielnie dobrali się w 3-4 osobowe zespoły, a następnie rozłóż wśród nich po jednym z występujących w okolicy obszarów Natura 2000. Zadaniem uczniów w ramach pracy domowej będzie przygotowanie posteru nt. wylosowanego obszaru i jego walorów przyrodniczych.

W celu przygotowania pracy konieczne będzie odnalezienie standardowego formularza danych na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska (<http://natura2000.mos.gov.pl/>) a także innych informacji nt. obszaru. Zwróć uczniom uwagę, że plakaty powinny być syntetyczne (nie prezentować zbyt wielkiej ilości tekstu) i oryginalne w formie, zaproponuj wykorzystanie zdjęć i ilustracji przedstawiających gatunki i siedliska, fragmentów map, artykułów prasowych.

Poproś uczniów o wyłonienie lidera zespołu oraz podzielenie się pracą wewnątrz grupy, wyznacz termin

konsultacji treści posteru oraz termin oddania prac. Po oddaniu prac omów je z uczniami. Zaproponuj im zorganizowanie wystawy połączonej ze szkolną sesją nt. obszarów Natura 2000 w naszej okolicy. Uczniowie mogą stać się przewodnikami po wystawie, prelegentami podczas sesji, na którą zaprosić można uczniów innych klas i rodziców.

Natura 2000 to europejski system ochrony siedlisk i gatunków roślin i zwierząt mających znaczenie dla ochrony bioróżnorodności. Celem sieci jest powstrzymanie wymierania gatunków zwierząt i roślin na obszarze Unii Europejskiej oraz ochrona pełnego spektrum różnorodności biologicznej.

Wprowadzana jest w państwach członkowskich i akcesyjnych UE. Polska włączyła się do sieci Natura 2000 w maju 2004, wraz z wejściem do Unii Europejskiej. Dokumenty będące podstawą tworzenia sieci to tzw. Dyrektywa Ptasia i Dyrektywa Siedliskowa. Na ich podstawie tworzone są Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków i Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk i Gatunków (innych niż ptaki). Na obszarze Natura 2000 chronione są nie wszystkie gatunki i siedliska, ale jedynie te, dla których obszar został powołany. Użytkowanie gospodarcze obszarów Natura 2000 jest możliwe, nie może jednak powodować pogorszenia stanu siedlisk i gatunków, dla ochrony których zostały powołane (por. informacje w scenariuszu pt. „Drogi do porozumienia”). Sposoby gospodarowania muszą być jednak dostosowane do wrażliwości siedlisk i gatunków (konieczność eliminacji zagrożeń).

Korzyści związane z istnieniem obszaru Natura 2000 to np.: zachowanie bioróżnorodności, czystsze środowisko, promocja regionu (np. chroniony, rzadki gatunek może być wykorzystywany jako marka promująca lokalne produkty), możliwość rozwoju turystyki przyrodniczej (agroturystyki), produkcji ekologicznej, możliwość skorzystania z dopłat za prowadzenie określonych zabiegów rolniczych (np. z programów rolnośrodowiskowych), zwiększenie przywiązania do swojego regionu.

WSZYSTKO, CZEGO NIE WIECIE O NATURZE 2000

CEL ZAJĘĆ: przeprowadzenie przez uczniów badania dotyczącego rozpoznawalności sieci Natura 2000 przez mieszkańców ich rejonu.

CELE OPERACYJNE:

Uczeń:

- utrwała wiedzę nt. Natury 2000,
- analizuje tekst źródłowy, odnosi się do zawartych w nim informacji,
- poznaje cechy badania ankietowego, wymienia podstawowe zasady prowadzenia badania,
- zna znaczenie pojęć: ankietę, kwestionariusz, respondent, ankietę, sondaż, metryczka,
- przeprowadza badanie ankietowe wśród społeczności lokalnej nt. wiedzy o Naturze 2000,
- bierze odpowiedzialność za przeprowadzenie obiektywnych badań,
- analizuje, interpretuje i prezentuje zebrane dane.

CZAS TRWANIA: 2 razy 1 godzina lekcyjna w odstępie co najmniej tygodniowym (jedna na zajęcia wprowadzające i jedna na zanalizowanie uzyskanych w ankietach informacji).

PRZEDMIOT: geografia, wiosna.

MIEJSCE ZAJĘĆ: sala lekcyjna

POMOCE DYDAKTYCZNE: załącznik nr 1 w ilości odpowiadającej ilości grup, duży arkusz papieru i mazaki lub tablica i kolorowa kreda, powielone ankiety (załącznik nr 2).

Przebieg lekcji 1.

Przygotowanie do badania

Zajęcia rozpocznij od sprawdzenia i utrwalenia wiedzy uczniów nt. europejskiej sieci Natura 2000 (czym jest sieć Natura 2000, które państwa obowiązują, w jakim celu tworzone są obszary Natura 2000, czy obszary Natura 2000 można użytkować oraz na jakich zasadach). Zapytaj, czy uczniowie słyszeli o Naturze 2000 w radiu, telewizji, czytali w prasie lub w internecie. Jeśli tak, zapytaj w jakim kontekście były to informacje, czy pojawiły się jako promocja lub krytyka sieci Natura 2000, może w sytuacji konfliktowej? Zapytaj, czy uczniowie słyszeli rozmowy dorosłych z ich otoczenia nt. Natury 2000. Przypomnij uczniom, że Natura 2000 ma już siedemnaście lat (jako narodziny sieci przyjmuje się datę 21 maja 1992 roku, kiedy to została przyjęta tzw. Dyrektywa Siedliskowa), ale w Polsce Natura 2000 obecna jest dopiero od 1 maja 2004 roku, tj. od dnia wstąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Zapytaj uczniów, jak sądzą, czy Polacy zdążyli już przez ten czas dowiedzieć się, czym jest Natura 2000, po co została powołana i jakie daje możliwości?

Podziel uczniów na 4-5 osobowe grupy i rozdaj im powielony załącznik nr 1. Poproś o zapoznanie się z tekstem i przedyskutowanie odpowiedzi na znajdujące się pod nim pytania, a także o notowanie pojawiających się w trakcie czytania wątpliwości i pytań. Na zadanie przeznacz ok. 10 minut, na bieżąco monitoruj przebieg prac. Po zakończeniu poproś o przedstawienie wyników oraz pytań i wątpliwości uczniów, które następnie postarajcie się wspólnie wyjaśnić.

Zaproponuj uczniom, żeby przeprowadzili badanie ankietowe wśród mieszkańców swojej miejscowości nt. wiedzy o sieci Natura 2000. Wyjaśnij uczniom, że badanie ankietowe jest jedną z naukowych metod badawczych. Podaj przykłady danych zbieranych za pomocą ankiet (np. sondaże wyborcze, ankietę dotyczącą preferencji różnych produktów czy sposobów spędzania czasu, możesz przynieść wycinki z gazet przedstawiające wyniki badań ankietowych). Przeprowadź burzę mózgow nt. zasad prowadzenia badania ankietowego.

Poproś uczniów, aby zastanowili się, w jaki sposób powinna być skonstruowana ankietę, jakimi cechami powinien charakteryzować się ankietę, w jaki sposób powinna odbywać się analiza ankiet (np. unikać pytań wieloznacznych i niejasnych sformułowań; ankietę nie może być zbyt długa, aby nie zniechęcać respondentów; należy przechodzić od pytań bardzo ogólnych do pytań bardzo szczegółowych; ważny jest układ ankietę, nie może być zbyt ciasna, chaotyczna czy nieczytelna; ankietę powinien mówić przyjaznym głosem i dość głośno i wyraźnie; ankietę powinien przeprowadzać wywiad sprawnie i szybko). Po zakończeniu fazy generowania pomysłów, poproś uczniów o usystematyzowanie ich. Podsumujcie zasady:

- dobór próby (osób ankietowanych) powinien być losowy (o ile nie zamierzamy ankietować konkretnej grupy);
- w zależności od przyjętej formuły albo uczniowie odczytują pytania osobom ankietowanym i zaznaczają odpowiedzi na arkuszach, albo przekazują ankietę do wypełnienia respondentom;
- podczas zadawania pytań ankietę (uczniowie) powinni być bezstronni, ich zachowanie czy ton głosu nie powinien sugerować odpowiedzi;
- podczas zadawania pytań należy zachować spokój, by ankietowany mógł skupić się na ich treści;
- ankietę powinien być uprzejmy, sympatyczny i uśmiechnięty, by nie wzbudzać niechęci osoby ankietowanej;
- jeśli ankietę będzie wypełniana przez respondenta, powinna rozpocząć się instrukcją, w której podany będzie cel i przedmiot badań oraz informacje nt.

tego, w jaki sposób należy wypełniać ankietę, jeśli pytania zadawać będzie ankieter powinien przedstawić siebie, cel i przedmiot badania, określić czas jej trwania (wyjaśnij, czym kwestionariusz różni się od ankiety).

Uświadom uczniom, że będą przeprowadzali projekt badawczy i to od nich zależy, jaka będzie jakość uzyskanych informacji. Oprócz przeprowadzenia ankiet zadaniem uczniów będzie także ich przeanalizowanie i zinterpretowanie uzyskanych danych. Możecie wspólnie opracować własny wzór ankiety albo skorzystać z ankiety zamieszczonej w załączniku nr 2.

Poproś uczniów, by podzielili się na 2-3 osobowe zespoły. W ramach pracy domowej każda grupa przeprowadza ankietę z minimum dziesięcioma osobami. Wyznacz termin zakończenia badania i oddania wypełnionych ankiet. Poproś, aby uczniowie zliczyli odpowiedzi na poszczególne pytania na zebranych przez siebie ankietach. Możesz zobowiązać grupy do przeprowadzenia ankiet z przedstawicielami konkretnych zawodów (np. pracownikami urzędu gminy lub starostwa powiatowego, leśnikami, rolnikami itd.).

Przebieg lekcji 2. Analiza danych zebranych za pomocą ankiet

Zajęcia rozpocznij od zapytania o wrażenia z przeprowadzonych badań, zapytaj o reakcje respondentów, pozwól uczniom opowiedzieć o swoich doświadczeniach, być może uczniowie doświadczyli czegoś ciekawego, spotkali interesujących ludzi, dotarli do ciekawych informacji.

Na tablicy lub dużym arkuszu papieru narysuj tabelę, w której zapisywać będziesz wyniki ankiety (tabelę możesz przygotować przed lekcją tak, aby nie marnować czasu w czasie zajęć). Jeśli wcześniej ustaliłeś z uczniami przeprowadzenie ankiet wśród konkretnych grup (wiekowych, zawodowych), uwzględnij ten czynnik. Poproś przedstawicieli grup o przedyskutowanie zbiorczych wyników ankiet i zapisz liczbę poszczególnych odpowiedzi udzielonych na zadane pytania.

Jak odpowiadali respondenci? Ile było odpowiedzi poprawnych, a ile błędnych w poszczególnych pytaniach (poproś uczniów o obliczenie udziału procentowego odpowiedzi poprawnych dla każdego pytania oddzielnie). Czy znajomość sieci Natura 2000 była zróżnicowana w poszczególnych grupach zawodowych, wiekowych? W której grupie jest najwyższa, a w której najniższa?

Stosując metodę metaplanu przedyskutuj z uczniami zebrane wyniki. Możesz podzielić uczniów na 5-6 osobowe grupy, które we własnym gronie przygotowują metaplan, lub zrobić to wspólnie na forum klasy. Wyjaśnij, na czym polega metoda metaplanu. Na arkuszu zapisz dużymi literami temat dyskusji np.: „Co wiadomo o Naturze 2000?”. Omów z uczniami następujące kwestie: „jak jest?”, „jak powinno być?”, „dlaczego nie jest tak, jak być powinno?”. Wybierz sekretarza, który będzie zapisywał odpowiedzi i pomysły. Następnie podziel uczniów na 5-6 osobowe zespoły, które zastanowią się nad pytaniem: „co można zrobić, by poprawić sytuację?”. Na to zadanie daj uczniom

Metaplan to graficzny, skrócony opis przeprowadzonej na dany temat dyskusji. Dzięki tej metodzie uczniowie mogą się skupić na rozważeniu trudnej sytuacji i na znalezieniu rozwiązania konfliktu (nie zawsze jednak rozwiązanie zostanie znalezione). Metaplan katalizuje rozwój umiejętności analizowania problemów, poszukiwania przyczyn, przewidywania skutków i formułowania wniosków.

Do przygotowania metaplanu potrzebne są: duży arkusz papieru, kolorowe kartki w różnych kształtach lub kolorach, pisaki, taśma klejąca, albo: tablica i kolorowe mazaki lub kolorowa kreda.

Plakat musi być podzielony na obszary, na których znajdują się pomysły, informacje, hasła opisujące sytuację zastaną („jak jest”), stan pożądany („jak powinno być”), metody i sposoby osiągnięcia pożądanego stanu oraz wnioski z dyskusji, na górze plakatu znajduje się temat dyskusji.

Opracowanie metaplanu rozpocząć należy od sformułowania tematu dyskusji (hasło – problem, konflikt). Zapisz je dużymi literami na kartce i przyklej na arkuszu (lub zapisz na tablicy). Następnie uczniowie podają, opisują na kartkach i przyklejają na arkuszu (lub zapisują na tablicy) przyczyny zastanej sytuacji („jak jest”), sytuację pożądaną („jak powinno być”) oraz powody, dla których nie jest tak, jak być powinno. Na koniec wyciągają wnioski z dyskusji.

Przykładowy schemat metaplanu zamieszczony jest obok:

kilka minut, następnie przedstawiciele grup przedstawiają pomysły – najciekawsze z nich notują na kartkach, które następnie, po prezentacji poszczególnych grup, przykleicie w miejscu „wnioski” na arkuszu z metaplanem. Jeśli uczniowie od początku przygotowują metaplan podzieleni na grupy, poproś o wypełnienie całego schematu metaplanu, a po zakończeniu o prezentację prac.

Zaproponuj uczniom, aby wyniki i wnioski uzyskane podczas analizy wyników badania przedstawili

w formie artykułu opublikowanego w gazecie szkolnej lub w gazecie regionalnej, młodzież może także opracować wyniki w formie graficznej (wykresy uwzględniające całość badania, jak i różne grupy wiekowe, zawodowe, płeć, wykształcenie itp.), prezentacji multimedialnej zamieszczonej na stronie internetowej szkoły. Jeśli zajęcia przeprowadzone były przez uczniów z różnych klas, zbierz międzyklasowy zespół, który zajmie się przygotowaniem raportu z badań. Omów ten pomysł z uczniami i wyznacz terminy.

ZAŁĄCZNIK NR 1.

FRAGMENT RAPORTU

Z BADAŃ NAD ŚWIADOMOŚCIĄ
EKOLOGICZNĄ POLAKÓW W 2008 R.

Zapoznajcie się dokładnie z tekstem, notujcie pojawiające się w trakcie czytania wątpliwości i pytania, a następnie wykonajcie polecenia znajdujące się pod tekstem.

„Od 2004 r., w związku z członkostwem Polski w UE, nowym elementem przestrzennego systemu ochrony przyrody stały się obszary wchodzące w skład europejskiej sieci Natura 2000, mającej za zadanie ochronę najcenniejszych pod względem przyrodniczym ekosystemów naszego kontynentu. Nasuwają się zatem pytania, czy w ciągu minionych 4 lat nazwa Natura 2000 stała się rozpoznawana oraz, na ile ta, relatywnie nowa, forma ochrony przyrody, zinstytucjonalizowała się już w świadomości Polaków?”

Wyniki badań świadczą, iż jeszcze niewiele osób jest w stanie wybrać spośród podanych różnych określeń pojęcia Natura 2000 trafne odpowiedzi. Prawidłowo kojarzy omawiane pojęcie 1/3 respondentów, rozumiejąc je jako: teren chroniony (19%) oraz obszary o najwyższych walorach przyrodniczych w Europie (16%). Do częściowo poprawnych odpowiedzi można także zaliczyć wskazanie na: teren atrakcyjny turystycznie (15%), gdyż z pewnością pod względem przyrodniczym atrakcyjność ta jest bardzo duża oraz teren zrównoważonego rozwoju (5%), albowiem zasady tego typu rozwoju, a więc przyjaznego środowisku gospodarowania są tam obowiązujące.

Cieszy fakt, iż mimo szeroko komentowanego w mediach konfliktu wokół obwodnicy Augustowa lokalizowanej w pierwotnej wersji w obszarach „naturowych”, zaledwie 2% badanych postrzega Naturę 2000 przede wszystkim jako teren konfliktów społecznych, a 3% kojarzy ją z ograniczeniami rozwoju gospodarki. Z drugiej strony niestety, aż dla 41% respondentów omawiane pojęcie pozostaje jak dotąd zupełnie nieznaną. Wyraźnie widoczna jest korelacja między poziomem wykształcenia

respondentów a znajomością analizowanego zagadnienia – wśród osób z wyższym wykształceniem odsetek prawidłowych skojarzeń (46%) był dwukrotnie wyższy niż wśród osób legitymujących się wykształceniem podstawowym (24%). Ponadto nazwa Natura 2000 jest najlepiej rozpoznawalna wśród:

- pracujących na własny rachunek – 46%
- uczniów i studentów – 46%
- mieszkańców dużych miast (101–500 tys.) – 45%
- ludzi młodych (w wieku do 35 lat) – 43%
- osób o najwyższych dochodach (ponad 1200 zł) – 43%
- mieszkańców regionu północno-wschodniego – 38%”.

[Źródło: Boltromiuk Artur, Burger Tadeusz, Polacy w zwierciadle ekologicznym. Raport z badań nad świadomością ekologiczną Polaków w 2008 r., InrE, Warszawa 2008]

Odpowiedzcie na poniższe pytania

1. Jak sądzicie, w jaki sposób badacze pozyskiwali informacje?
2. Jak sądzicie, po co przeprowadzane są tego typu badania? Do czego mogą posłużyć ich wyniki?
3. Czy zaprezentowane dane są dla Was interesujące?
4. Czy Waszym zdaniem wiedza Polaków nt. Natury 2000 jest satysfakcjonująca? Uzasadnijcie odpowiedź.
5. Jak sądzicie, dlaczego wśród mieszkańców północno-wschodniej Polski wiedza nt. Natury 2000 jest najwyższa?
6. Jak sądzicie, z czego wynika fakt, iż „zaledwie 2% badanych postrzega Naturę 2000 przede wszystkim jako teren konfliktów społecznych, a 3% kojarzy ją z ograniczeniami rozwoju gospodarki”?

NATURA 2000 – ANKIETA

Nazywam się i jestem uczniem/uczen-
nicą Gimnazjum nr w Nasza szkoła
realizuje projekt badania nt. sieci Natura 2000. Chcielibyśmy dowiedzieć się, co
dorośli mieszkańcy naszej miejscowości wiedzą w związku z tym tematem. Wyniki
ankiet posłużą nam do sporządzenia raportu na ten temat. Proszę o udzielenie od-
powiedzi na kilka pytań, całe badanie nie będzie trwało dłużej niż 5 minut. Proszę
zaznaczyć właściwą odpowiedź, wstawiając krzyżyk przy właściwym zdaniu.

1. Poniższa rycina przedstawia:

- a) logo programu unijnych dotacji
- b) logo projektu realizowanego w roku 2000 przez kraje Wspólnoty Europejskiej
- c) logo europejskiego systemu obszarów chronionych

2. Na obszarach Natura 2000 ochronie podlegają:

- a) niektóre siedliska przyrodnicze i gatunki
- b) wszystkie siedliska przyrodnicze i gatunki
- c) wszystkie siedliska przyrodnicze oraz niektóre gatunki

3. Na obszarach Natura 2000:

- a) należy zaprzestać jakiegokolwiek działalności gospodarczej
- b) dopuszczalna jest działalność gospodarcza, która nie powoduje pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków
- c) dopuszczalna jest tylko ta działalność, w wyniku której następuje odtworzenie i polepszenie stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków

4. Obszary sieci Natura 2000:

- a) zastępują dotychczas istniejące formy ochrony przyrody (np. parki narodowe i krajobrazowe, rezerваты przyrody)
- b) nie zastępują dotychczas istniejących form ochrony przyrody (np. parków narodowych i krajobrazowych, rezerwatów przyrody), ale mogą się z nimi pokrywać
- c) nie zastępują dotychczas istniejących form ochrony przyrody (np. parków narodowych i krajobrazowych, rezerwatów przyrody) i nie mogą się z nimi pokrywać

Metryczka:

Wiek:	Wykształcenie:
☐ 18-24	☐ podstawowe
☐ 25-29	☐ zawodowe
☐ 30-39	☐ średnie
☐ 40-49	☐ wyższe
☐ 50-59	Zawód:
☐ >59	
Płeć:	
☐ kobieta	
☐ mężczyzna	

Dziękuję za udzielenie odpowiedzi.

* Prawidłowe odpowiedzi: 1 c); 2 a); 3 b); 4 b)

DROGI DO POROZUMIENIA

CEL ZAJĘĆ: Zapoznanie uczniów z zasadami gospodarowania i użytkowania obszarów chronionych Natura 2000.

CELE OPERACYJNE:

Uczeń:

- definiuje sieć obszarów chronionych Natura 2000,
- wymienia cele tworzenia sieci Natura 2000,
- omawia zasady gospodarowania i użytkowania obszarów Natura 2000,
- wyjaśnia, dlaczego dochodzi do sytuacji konfliktowych pomiędzy celami gospodarczymi a priorytetami ochrony przyrody,
- opisuje odpowiedzialność Polski za stan obszarów Natura 2000,
- rozróżnia racje różnych stron sporu,
- wyraża swoją opinię podczas konfrontacji z oponentem,
- kreatywnie poszukuje rozwiązań sytuacji konfliktowych.

CZAS TRWANIA: 1 godzina lekcyjna

PRZEDMIOT: geografia, biologia, wos.

MIEJSCE ZAJĘĆ: sala lekcyjna z krzesłami ustawionymi w okrąg.

POMOCE DYDAKTYCZNE: powielone w odpowiedniej ilości karty pracy (załącznik 1, 2, 3, 4).

Przebieg zajęć:

Zajęcia rozpocznij od sprawdzenia i utrwalenia wiedzy uczniów nt. europejskiej sieci Natura 2000 (czym jest sieć Natura 2000, które państwa obowiązują, odpowiedzialność Polski za stan zachowania siedlisk i gatunków wynikająca z przystąpienia do Unii Europejskiej, w jakim celu tworzone są obszary Natura 2000, czy obszary Natura 2000 można użytkować oraz na jakich zasadach).

Wyjaśnij uczniom zasady gospodarowania i prowadzenia inwestycji na terenie obszarów Natura 2000 a także poza obszarami naturowymi, ale mogące mieć wpływ na taki obszar. Wyjaśnij czym jest kompensacja przyrodnicza.

Dalszą część zajęć możesz przeprowadzić na dwa sposoby w zależności od tego, czy uczniowie są zdyscyplinowani, potrafią dyskutować. W pierwszej wersji odbywa się jedna dyskusja pod okiem nauczyciela. W wersji drugiej uczniowie dyskutują w 5-6 osobowych grupach i przedstawiają wyniki dyskusji po jej zakończeniu.

Wersja pierwsza. Podziel uczniów na pięć grup: inwestorzy, władze samorządowe, przyrodnicy, rolnicy i pozostali mieszkańcy obszaru Natura 2000. Poproś,

Zgodnie z przepisami prawa działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybacka (w tym wędkowanie) nie podlega ograniczeniom na obszarach Natura 2000, pod warunkiem, że nie wpływa negatywnie na cele ochrony tych obszarów, tzn. nie powoduje pogorszenia stanu siedlisk ani stanu gatunków roślin i zwierząt, dla ochrony których został powołany obszar Natura 2000. Działalność taka nie powinna powodować także pogorszenia spójności obszaru ani jego powiązań z innymi obszarami. Należy przy tym zaznaczyć, że zasada ta dotyczy nie tylko już istniejących obszarów Natura 2000, ale także obszarów planowanych. W niektórych wypadkach prowadzenie wymienionych powyżej rodzajów działalności może wymagać dostosowania do wymogów ochrony obszaru Natura 2000. W sytuacjach takich utracone dochody, wynikające z wprowadzonych ograniczeń, rekompensowane są właścicielowi terenu. Ponadto, za wykonywanie określonych zabiegów wypłacane jest wynagrodzenie, możliwe jest także uzyskanie dopłat za prowadzenie właściwych praktyk, np. w ramach programów rolnośrodowiskowych.

Sytuacja wygląda jednak nieco inaczej, jeśli negatywne oddziaływanie mogłoby wystąpić na obszarze Natura 2000, na którym występują siedliska lub gatunki o znaczeniu priorytetowym.

W takiej sytuacji, jeśli nie istnieją rozwiązania alternatywne, wykonanie przedsięwzięcia jest możliwe jedynie ze względów związanych ze zdrowiem ludzkim, bezpieczeństwem publicznym lub z uwagi na spodziewane korzystne skutki o podstawowym znaczeniu dla ochrony środowiska. Realizację takiego przedsięwzięcia można podjąć jednak dopiero po uzyskaniu pozytywnej opinii Komisji Europejskiej.

Realizacja inwestycji, które mogą mieć ujemny wpływ na obszar Natura 2000, musi zostać poprzedzona sporządzeniem oceny oddziaływania na ten obszar. Na jego podstawie odpowiedni organ wyda decyzję dotyczącą możliwości realizacji planowanych działań. Jeśli wykazane zostanie prawdopodobieństwo negatywnego oddziaływania na obszar Natura 2000, zaproponowane powinny zostać metody zapobiegania, ograniczania oraz alternatywne warianty przeprowadzenia inwestycji. Jeżeli realizacja inwestycji pozostaje w konflikcie z celami ochrony obszaru Natura 2000, ale istnieje nadrzędny interes publiczny oraz nie ma rozwiązań alternatywnych, zgoda na tę inwestycję może zostać wydana, pod warunkiem wykonania niezbędnej kompensacji przyrodniczej.

aby uczniowie zajęli miejsca zgodnie z przydzieloną rolą (każda grupa siedzi osobno).

Zaprezentuj hipotetyczną, ale realną sytuację: na obszarze chronionym w ramach sieci Natura 2000 planowana jest inwestycja (przykładowe sytuacje zostały opisane w załączniku nr 2, wybierz jedną z nich lub stwórz własną odpowiadającą warunkom waszej okolicy, możesz wykorzystać realną sytuację znaną z prasy). Poinformuj uczniów, że za chwilę rozpocznie się dyskusja nad „opłacalnością” inwestycji. Rozdaj grupom karty z rolami i pytaniami pomocniczymi dotyczące ich sytuacji związanej z istnieniem obszaru Natura 2000 i z realizacją inwestycji (załącznik nr 3), poproś o zapoznanie się z nimi i przedyskutowanie we własnym gronie opisanej sytuacji z punktu widzenia danej grupy społecznej.

Po kilku minutach rozpocznij moderowaną konfrontację wg planu z załącznika nr 1. Przypomnij o zasadach kulturalnej dyskusji. Zwróć uwagę na to, by uczniowie postarali się wypracować wspólną wizję, a nie dążyli do powiększania konfliktu. Podczas dyskusji zwróć uwagę uczniów na plusy i minusy płynące dla różnych stron z realizacji inwestycji na terenie obszaru Natura 2000. Najważniejsze aspekty zapisuj na tablicy.

Wersja druga. Podziel uczniów na 6-osobowe grupy (w zależności od ilości osób). Uczniowie w grupach losują swoją rolę: inwestor, władza samorządowa, przyrodnik, rolnik i inny mieszkaniec obszaru Natura 2000 oraz sekretarz obserwujący i notujący przebieg dyskusji.

Każda grupa otrzymuje opis hipotetycznej, ale realnej sytuacji: na obszarze chronionym w ramach sieci Natura 2000 planowana jest inwestycja (załącznik nr 2). Uczniowie zapoznają się ze swoimi rolami oraz opisem sytuacji, a następnie rozpoczynają dyskusję nad „opłacalnością” inwestycji. Poproś, aby uczniowie przeprowadzili dyskusję wg schematu zamieszczonego w załączniku nr 3. Przypomnij o zasadach kulturalnej dyskusji. Zwróć uwagę na to, by uczniowie postarali się wypracować wspólną wizję, a nie dążyli do powiększania konfliktu. Podczas dyskusji zwróć uwagę uczniów na plusy i minusy płynące dla różnych stron z realizacji inwestycji na terenie obszaru Natura 2000. Wyznacz czas trwania dyskusji. Poproś sekretarza o pilnowanie porządku i czasu dyskusji oraz notowanie najważniejszych argumentów.

Po zakończeniu dyskusji omów z uczniami jej/ich przebieg. Czy osiągnęli porozumienie? Czy było to łatwe? Czy takie sytuacje zdarzają się w rzeczywistości?

Według przepisów Prawa Ochrony Środowiska **kompensacja przyrodnicza** to działania prowadzące do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównania szkód dokonanych w środowisku i zachowania walorów krajobrazowych (są to np. roboty budowlane, roboty ziemne, rekultywacja gleby, zalesianie, zadrzewianie, tworzenie skupień roślinności). Można ją przeprowadzić w różny sposób, np. poprzez objęcie ochroną innego terenu, na którym występują te same siedliska lub gatunki, odtworzenie zniszczonych siedlisk, tworzenie nowych siedlisk w nowych miejscach, powiększenie zasięgu siedlisk istniejących, polepszenie stanu innych siedlisk. Kompensacja musi być podjęta w tej samej jednostce geoprzestrzennej,

w której ujawnią się negatywne oddziaływania, dzięki czemu geograficzna spójność sieci nie zostanie zagrożona. Kompensacja przyrodnicza zawsze powinna być poprzedzona dokładną analizą wszystkich możliwych wariantów wykonania przedsięwzięcia i wybraniem spośród nich rozwiązania najbardziej korzystnego dla środowiska, a także określeniem działań minimalizujących negatywny wpływ przedsięwzięcia na środowisko. Nie powinna być natomiast stosowana jako metoda umożliwiająca realizację przedsięwzięcia. Kompensacja powinna być proporcjonalna do zakładanych strat, a ponadto należy bezwzględnie wykazać jej zasadność oraz skuteczność.

ZAŁĄCZNIK NR 1.

SCHEMAT DYSKUSJI

I. Czy realizacja inwestycji wiąże się z utratą walorów przyrodniczych (czy inwestycja oddziałuje negatywnie na obszar Natura 2000)?

tak – jeśli tak przejdź do pkt. II
nie

II. Czy inwestycja jest konieczna (czy istnieje interes społeczny)?

tak – jeśli tak przejdź do pkt. III
nie

III. Czy istnieje alternatywa dla inwestycji?

tak
nie – jeśli nie przejdź do pkt. IV

IV. Czy jest możliwość przeprowadzenia kompensacji przyrodniczej?

ROLE DLA GRUP

Jesteś inwestorem, który chce przeprowadzić inwestycję na obszarze chronionym w ramach sieci Natura 2000.

Odpowiedz sobie na następujące pytania

- czy po realizacji inwestycji możliwe będzie uzyskiwanie dalszych dochodów?
- czy w związku z realizacją inwestycji konieczne będzie przeprowadzenie dodatkowych analiz (np. ocena wpływu inwestycji na istniejący obszar chroniony)?
- czy istnieje ryzyko kar finansowych związanych z realizacją inwestycji w pobliżu / na terenie obszaru chronionego?
- czy realizacja inwestycji w pobliżu / na terenie obszaru chronionego może wpłynąć na społeczny wizerunek inwestora?
- czy realizacja przedsięwzięcia wpłynie na lokalny rynek pracy?
- czy możliwa i ekonomicznie zasadna byłaby zmiana lokalizacji inwestycji?

Jesteś rolnikiem posiadającym gospodarstwo rolne na obszarze chronionym w ramach sieci Natura 2000, w którym planowana jest inwestycja.

Odpowiedz sobie na następujące pytania

- czy można czerpać korzyści z upraw w czystym środowisku (czy możliwe jest rolnictwo ekologiczne)?
- czy w związku z gospodarowaniem na obszarze chronionym można uzyskać dodatkowe profity (np. dopłaty za określone metody gospodarowania, uczestnictwo w programach rolnośrodowiskowych)?
- czy walory środowiska (np. rzadki gatunek występujący w okolicy) można wykorzystać do promocji produktów regionalnych (np. utworzenie charakterystycznego logo znakującego regionalne produkty)?
- czy realizacja inwestycji wpłynie na możliwość uzyskiwania dopłat i produkcji ekologicznej?

Jesteś mieszkańcem obszaru chronionego w ramach sieci Natura 2000, w którym planowana jest inwestycja.

Odpowiedz sobie na następujące pytania

- czy z bogactwa przyrodniczego regionu można czerpać korzyści?
- czy można popularyzować turystykę przyrodniczą i agroturystykę w czystym i różnorodnym środowisku?
- czy realizacja inwestycji wpłynie na powyższe aspekty?
- czy realizacja przedsięwzięcia wpłynie na stan środowiska, w którym żyją mieszkańcy?
- czy realizacja przedsięwzięcia wpłynie na codzienne życie mieszkańców?
- czy realizacja przedsięwzięcia wpłynie na lokalny rynek pracy?

Jesteś przyrodnikiem, żywo zainteresowanym zachowaniem bioróżnorodności i aktywnie działasz na rzecz ochrony przyrody.

Odpowiedz sobie na następujące pytania

- jak realizacja przedsięwzięcia wpłynie na zmiany w stanie siedlisk i chronionych gatunków występujących na obszarze chronionym? Czy może spowodować ich degradację i utratę?
- jak realizacja przedsięwzięcia wpłynie na różnorodność biologiczną i zachodzenie procesów ekologicznych?
- czy możliwe jest jednoczesne zachowanie walorów przyrodniczych i zrealizowanie inwestycji?
- czy możliwa jest satysfakcjonująca kompensacja przyrodnicza inwestycji?

Jesteś przedstawicielem władzy samorządowej, twoją rolą jest dbać o dobro gminy i jej mieszkańców.

Odpowiedz sobie na następujące pytania:

- czy sytuacja ekonomiczna gminy po zrealizowaniu inwestycji poprawi się?
- czy realizacja przedsięwzięcia wpłynie na stan środowiska gminy?
- czy realizacja przedsięwzięcia wpłynie na codzienne życie mieszkańców?
- czy realizacja przedsięwzięcia wpłynie na lokalny rynek pracy?
- czy realizacja przedsięwzięcia poprawi wizerunek i potencjał gminy?

ZAŁĄCZNIK NR 3.

PRZYKŁADOWE

HIPOTETYCZNE SYTUACJE DO DYSKUSJI.

Budowa zakładu produkcyjnego

Wasza gmina nie należy do zbyt bogatych, nigdy nie było tu większych zakładów produkcyjnych. Utworzenie fabryki produkującej doniczki da zatrudnienie 90 osobom, dzięki czemu zmniejszy się bezrobocie w rejonie, wzmocniony zostanie także budżet gminy. Jednak zakład położony będzie na terenie obszaru Natury 2000. Trzeba wziąć pod uwagę, że będzie generować większy ruch samochodowy, (dostawy surowców, dystrybucja produktów), ponadto planowany sposób produkcji powodować będzie hałas oraz zanieczyszczenia powietrza, wszystko to spowoduje pogorszenie jakości środowiska na terenach chronionych i jakości życia mieszkańców.

Alternatywa: zastosowanie technik bardziej przyjaznych środowisku, zmiana lokalizacji.

Budowa obwodnicy

Przez waszą miejscowość codziennie przejeżdża kilka tysięcy samochodów osobowych i ciężarowych, mieszkańcy mają już dość hałasu, zanieczyszczeń powietrza i boją się o swoje zdrowie i bezpieczeństwo. Budowa obwodnicy odciąży miejscowość od ruchu samochodowego, poprawi jakość życia mieszkańców i ułatwi podróżowanie. Jednak budowa obwodnicy zaplanowana została przez obszar Natury 2000, ta lokalizacja drogi spowoduje nieodwracalne szkody w środowisku, utratę cennych przyrodniczo siedlisk i gatunków (endemicznie występującego tu motyla i rzadkiego gatunku storczyka), ponadto tereny leżące w jej najbliższym sąsiedztwie narażone będą na zanieczyszczenie spalinami, substancjami ropopochodnymi, śmieciami zostawianymi przez nieodpowiedzialnych kierowców.

Alternatywa: zmiana lokalizacji.

Osuszenie i zmeliorowanie podmokłej łąki

Na łące sąsiadującej z rzeką występują zagrożone gatunki roślin (m.in. bardzo rzadki lipiennik) i zwierząt oraz unikatowe siedliska (dominują tu zarośla wierzbowe i torfowiska oraz zmiennowilgotne łąki trzęślicowe). Wielu studentów przyjeżdża tu na praktyki botaniczne. Właściciel terenu ma dobrze prosperujące gospodarstwo rolne i chce poszerzyć swoje areale, w tym celu zamierza zmeliorować łąki, by przeznaczyć je pod uprawę, co ma przynieść mu dodatkowe korzyści finansowe. Osuszenie spowoduje jednak degradację obszaru chronionego.

Alternatywa: zachęcenie właściciela do prowadzenia działań przyjaznych temu środowisku i skorzystanie z funduszy, np. w ramach programów rolnośrodowiskowych.

Rozbudowa ważnego portu morskiego

Rozbudowa portu i nabrzeżnego obszaru przemysłowego wiąże się z ogromną ingerencją w środowisko, konieczna jest ingerencja w 2 tys. ha obszaru morza (piasek na wały nadmorskie oraz tereny przemysłowe będzie wydobywany z morza). Inwestycja spowodować może opuszczenie terenu przez kilka gatunków ptaków, wyginięcie dzikiej przyrody morskiej oraz stworzeń żyjących na dnie morskim, zmniejszenie dostępnych obszarów żerowania, a także zaniknięcie na tym terenie wydmy. Jednak nowy port dalekomorski wraz z terenami przemysłowymi (głównie magazyny i firmy spedycyjne) jest niezbędny, gdyż istniejący port jest zbyt mały, a dodatkowo położony niemal w centrum miasta, dlatego należy przenieść ruch towarowy do nowego portu. Jego lokalizacja zarówno z powodów gospodarczo-ekonomicznych jak i geologicznych nie może być inna.

Budowa kamieniołomu

Kamieniołom – kopalnia odkrywkowa melafiru (kameń używany do budowy dróg i autostrad) ma być zlokalizowana w pięknej górskiej okolicy, w pobliżu schroniska turystycznego. Góra obfituje w perełki przyrodnicze, rośnie tam wiele roślin chronionych m.in. lilia złotogłów i dziewięciśli bezłodygowy, niedaleko przyszłej kopalni znajduje się strefa ochronna dla bociana czarnego. Kamieniołom ma być zlokalizowany na terenie obszaru Natury 2000. Budowa kopalni spowoduje zniszczenie krajobrazu, a co za tym idzie odpływ turystów, a ponadto pogorszy jakość życia mieszkańców (zapylenie, hałas, transport kruszywa przez środek miejscowości). Jednak dzięki otwarciu kamieniołomu 20 mieszkańców okolicy znajdzie pracę w kopalni, dodatkowo gmina skorzysta z jej istnienia poprzez podatki miejscowe.

Budowa drogi

Budowa nowej drogi łączącej dwie miejscowości jest bardzo potrzebna, gdyż obecnie istniejąca droga nie spełnia wymogów bezpieczeństwa, ponieważ na jej trasie znajduje się stosunkowo niski wiadukt kolejowy (do miejscowości nie mogą wjechać wysokie pojazdy, w tym niektóre typy wozów strażackich). Samorząd już uzyskał pieniądze na budowę drogi z Unii Europejskiej.

Droga ma przeciąć łąki, na których żyje wymierający motyl - niepylak mnemozyny. Jest to już jego ostatnie stanowisko w Sudetach, gatunek ten jest chroniony prawem krajowym i unijnym. Ale to nie koniec walorów przyrodniczych tego obszaru włączonego do sieci Natura 2000. Na tych górskich łąkach występuje wiele rzadkich gatunków roślin (np. storczyki męskie, listery jajowate, śnieżyce wiosenne) i ptaków (żerowiska mają tutaj trzmiełojad, bocian czarny i puchacz, wstępują tu derkacze, gąsiorki, świerszczaki i strumieniówki).

NATURALNA REKLAMA

CEL ZAJĘĆ: zapoznanie uczniów z technikami komunikacji stosowanymi w kampaniach reklamowych poprzez przygotowanie kampanii promocyjnej Natury 2000 a także wyrobienie krytycznego spojrzenia uczniów na reklamy.

CELE OPERACYJNE:

Uczeń:

- wyjaśnia, w jaki sposób oddziałuje reklama,
- rozwija umiejętność obiektywnej (w tym także krytycznej) oceny przekazu reklamowego,
- opisuje różnice pomiędzy promocją marki a promocją produktu,
- omawia różne typy reklam (prasowa, internetowa, zewnętrzna, telewizyjna, radiowa, reklama mobilna),
- rozpoznaje podstawowe techniki stosowane w reklamie,
- analizuje reklamę pod kątem rozpoznania adresata przekazu medialnego, celów reklamy i zauważenia różnicy pomiędzy przekazywaniem obiektywnych faktów a kreowaniem wizerunku,
- wie, że reklamy dotyczyć mogą nie tylko produktów i usług, ale również niekomercyjnych kampanii społecznych,
- wykorzystuje wiedzę o przyrodzie i sieci Natura 2000 dla zaprojektowania kampanii promocyjnej,
- rozwija kreatywność w stosowaniu metod promocyjnych.

CZAS TRWANIA: 2 godziny lekcyjne.

PRZEDMIOT: geografia, biologia, wos, język polski.

MIEJSCE ZAJĘĆ: sala lekcyjna.

POMOCE DYDAKTYCZNE: ok. 6-8 różnych czasopism (mogą być numery archiwalne, każde czasopismo powinno mieć wyraźną grupę odbiorców, np. czasopismo dla młodzieży, czasopismo, którego głównymi odbiorcami są mężczyźni np. komputerowe czy motoryzacyjne, czasopismo budowlano-wnętrzarskie, publicystyczne, np. tygodnik opinii, czasopisma tzw. kobiece, czasopisma poradnikowe, np. kulinarne, czasopismo muzyczne, podróżnicze, „plotkarskie”) a także papier formatu A4, mazaki, kredki, zestaw ok. 6-8 produktów intensywnie reklamowanych w ostatnim czasie.

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Poproś uczniów o zapoznanie się z formami reklamy prasowej i przyniesienie na zajęcia przykładów reklam. Poproś uczniów, aby przynieśli reklamy najbardziej ich przekonujące, na przykład najładniejsze, najciekawsze, szokujące lub niosące najwięcej konkretnej informacji. Zwróć uwagę na różnorodne formy reklamy – zarówno te rozpoznawane bezpośrednio przez uczniów, jak i formy

dodatkowe, takie jak np. trudniej rozpoznawalne artykuły sponsorowane czy też różnego rodzaju dodatki do pism (możesz poprosić chętnych uczniów, by dowiedzieli się, co to jest kampania pozycyjna, kampania typu run of paper, artykuł sponsorski, wklejka, wszywka, reklama trójwymiarowa, papierowa obręcz, sztywna strona, rozkładówka z dodatkowym skrzydełkiem, reklama na rozkładanej okładce ukrytej pod dwoma skrzydełkami strony tytułowej i żeby przynieśli przykłady takich reklam). Poproś, by postarali się znaleźć reklamy odwołujące się do walorów przyrodniczych.

Przebieg zajęć:

Zapisz na tablicy myśl Marka Twaina „Wiele rzeczy małych stało się wielkimi, tylko dzięki odpowiedniej reklamie”. Zapytaj uczniów, czy zgadzają się z tym twierdzeniem, poproś o podanie przykładów takich rzeczy. Po krótkiej dyskusji poproś uczniów, aby rozejrzeli się wokół siebie i poszukali w swoim otoczeniu (a także na sobie czy w swoim plecaku) różnego rodzaju reklam (np. widoczne logo producenta na odzieży czy butach, smycz do telefonu, firmowy notes, długopisy, kalendarz ścienny itp.). Zapytaj, z jakimi reklamami zetknęli się w dniu dzisiejszym, w domu, w drodze do szkoły (reklamy w radiu, Internecie, billboardy reklamowe, ulotki, reklama w prasie, naklejki na przystankach, neony, wystawy sklepowe z reklamami, citylighty, plakaty, reklamowe sms-y). Porozmawiajcie chwilę o roli reklamy we współczesnym świecie, o jej funkcjach oraz o wpływie na zachowanie ludzi.

Następnie poproś uczniów o zaprezentowanie przyniesionych reklam prasowych. Wybierz kilka z nich do dokładniejszej analizy. Zwróć uwagę na te, które odwołują się do przyrody (poprzez hasła, użyte motywy graficzne, odniesienia). Wybierz reklamy, które promują produkt i jednocześnie logo. Zapytaj uczniów, jakie wrażenia wywołują na nich reklamy. Poproś, aby wyrazili je w formie krótkich zdań, opinii (np. batonik smakowicie wygląda, auto jest szybkie, wycieczka jest interesująca). Przedyskutuj z uczniami, do kogo kierowana jest dana reklama? Jakimi metodami reklama stara się przekonać odbiorcę? Zapytaj, czy istnieje różnica pomiędzy przedstawianiem obiektywnych faktów a przekazywaniem odczuć i emocji oraz kreowanym przy ich użyciu wizerunkiem? Poproś uczniów, aby rozpoznali na podstawie analizowanych reklam, jakich produktów i jakich marek one dotyczą? Zwróć uwagę na różnicę pomiędzy produktem, marką a właścicielem marki (który często nie jest tożsamy z marką). W tym celu podziel uczniów na 4-5 osobowe grupy i rozdaj im wybrane reklamowane w ostatnim czasie produkty (zwracając szczególną uwagę

na produkty najbardziej popularne i rozpoznawalne – np. słodycze, napoje, gadżety). Zaproponuj, aby uczniowie zanalizowali produkt i jego reklamę, czyli rozróżnili produkt, markę, producenta, zastanowili się, kto jest głównym odbiorcą produktu: kobiety, mężczyźni, dzieci, w jakim wieku, jakiego zawodu itp. do kogo skierowana jest kampanie reklamowa. Poproś przedstawicieli grup o krótkie zaprezentowanie wniosków.

Pokaż uczniom logo Natura 2000. Spytaj ich, z czym się to logo kojarzy? Zwróć uwagę na to, że reklama może dotyczyć nie tylko produktów i usług, ale również idei. Poproś uczniów, aby przypomnieli sobie jakąś reklamę niedotyczącą kwestii komercyjnych, reklamę społeczną (np. kampanii bezpieczeństwa na drodze, pomocy zwierzętom, sprzątania świata, pomocy ubogim). Jeśli uczniowie nie znają takiej kampanii zaprezentuj im przykłady.

Zaproponuj uczniom przygotowanie kampanii dotyczącej wybranego obszaru Natura 2000 lub sieci jako całości. Zwróć uwagę na różnicę pomiędzy „produktem” (w tym wypadku obszarem o konkretnej nazwie), marką Natura 2000 oraz jej właścicielem (Unia Europejska – rozumiana nie tylko jako instytucja, ale również społeczność, której jesteśmy uczestnikami).

Następnie podziel uczniów na 4-5 osobowe zespoły. Rozdaj lub rozłóż wśród grup czasopisma, każda grupa otrzymuje magazyn skierowany do innej wyrażnie sprecyzowanej grupy odbiorców np. czasopismo dla młodzieży, publicystyczne (np. tygodnik opinii), czasopismo, którego głównymi odbiorcami są mężczyźni (np. komputerowe czy motoryzacyjne), czasopismo budowlano-wnętrzarskie, czasopisma tzw. kobiece, czasopisma poradnikowe (np. kulinarne), czasopismo muzyczne, podróźnicze, „plotkarskie”. Do każdego czasopisma należy włożyć bądź wkleić czystą kartkę, na której uczniowie będą projektowali reklamę. Możesz także pozostawić dowolność uczniom, aby sami umiejscowili swoją reklamę

w wylosowanej gazecie, np. reklama pod okładką, na skrzydełku okładki, albo reklama składająca się z dwóch części zamieszczonych na kolejnych stronach, jednak uczniowie nie mogą zagospodarować łącznie więcej niż jedną stronę A4. Jeśli zdecydujesz, że uczniowie mają przygotować reklamę wybranych obszarów sieci musisz przygotować wcześniej podstawowe informacje nt. tych obszarów (np. wydrukować Standardowe Formularze Danych dla tych obszarów), jeśli młodzież będzie promowała sieć Natura 2000 jako całość, nie potrzebne są dodatkowe materiały.

Zwróć uwagę, aby zespoły, mając na uwadze różne analizowane wcześniej formy reklamy prasowej, wybrały najbardziej przekonujący sposób reklamy oraz, by dostosowały reklamę do konkretnej grupy odbiorców. Jeśli uczniowie będą reklamować konkretne obszary, wyjaśnij im, że reklama powinna się wyróżniać oraz odnosić się do charakterystycznej cechy danego obszaru. Zwróć uwagę na to, że reklamy powinny być syntetyczne (nie prezentować zbyt wielkiej ilości informacji) i oryginalne w formie, wykorzystywać logo Natury 2000 oraz zapadające w pamięć hasło. Na wykonanie prac przeznacz ok. 30 minut.

Gdy reklamy są już gotowe zorganizujcie wystawę prac (zespoły mogą także przekazywać sobie nawzajem swoje prace) tak, aby wszyscy uczniowie mogli się z nimi zapoznać. Ważne, by autorzy nie omawiali swoich prac – reklama powinna mówić sama za siebie. Następnie omówcie przygotowane reklamy. Wspólnie zastanówcie się, jakie wrażenia wywołują. Przedyskutujcie, na ile przekaz oraz zastosowane formy promocji dostosowane są do odbiorcy oraz jego potrzeb i oczekiwań? Czy przekaz jest wyrazisty i czytelny? Jakie konkretne informacje przekazane są za pomocą reklamy? Czy właściwie wybrano cechę charakterystyczną obszaru? Na zakończenie możesz w formie głosowania wybrać najbardziej pomyślową reklamę i nagrodzić jej autorów.

AUTORZY SCENARIUSZY

Ola Bogusiak

(1985) - trener edukacji ekologicznej i koordynator projektów Ośrodka Działań Ekologicznych "Źródła". Kończy studia w zakresie animacji społeczno-kulturalnej na Uniwersytecie Łódzkim. Lubi działać, rozmawiać, wpadać na pomysły. Uważa, że świat bez gier play station, Feel'a, reklamy wielkoformatowej, spalniaczy i przyspieszaczy byłby lepszy.

Monika Szyrmer

(1983) - z wykształcenia i z powołania przyrodnik-zoolog, ukończyła studia na kierunku Ochrona Środowiska. Obecnie współpracuje z Fundacją EkoRozwoju z Wrocławia, gdzie zajmuje się edukacją ekologiczną i ochroną przyrody. Prywatnie wegetarianka, miłośniczka podróży, pięknych książek i ludzi.

Gosia Świderek
bio?

Krzysztof Smolnicki

(1968) prezes Fundacji EkoRozwoju FER. Działa dla rozwoju ekoinnowacji społecznych oraz efektywnego i transparentnego wykorzystywania funduszy publicznych. Praktyk ekoturystyki w Dolinie Baryczy.